

_Negyed
évszázad
után

Beszámoló
a Történeti Levéltár
2022. évi
tevékenységéről

Állambiztonsági
Szolgálatok
Történeti
Levéltára

Tartalomjegyzék

1. Negyed évszázad után	4
2. A Levéltár működésének jogi háttere	12
3. Szakmai programok és eseménynapló	14
4. Személyzeti helyzet	26
5. Az iratkezelés közlevéltári felügyelete	28
6. A levéltári állomány gyarapodása – iratátadás, iratátvétel	30
7. Állampolgári ügyek intézése	34
8. Kutatószolgálat	38
9. A levéltári feldolgozó munka, állományvédelem, digitalizálás, informatika	40
10. Történettudományi kutatások, közönségkapcsolatok, közművelődés	46
11. Nemzetközi kapcsolatok	50
12. Gazdálkodás	52
13. Publikációk, 2022	58

Negyed évszázad után

2022-ben ünnepelte működésének negyed évszázados évfordulóját az 1945 utáni állambiztonsági iratokat kezelő, az információs kárpótlást a maga területén és a maga eszközeivel biztosítani hivatott közgyűjtemény. Bár a jelen beszámoló a titkosszolgálati levéltár 2022. évét tárgyalja, a **25 éves évforduló** kapcsán érdemes rövid kitekintést tenni az állambiztonsági iratok "levéltárosodásának" negyed évszázadára is.

A Történelmi Hivatal néven született, majd 2003-ban levéltárrá átkeresztelt intézmény története 1997 tavaszára nyúlik vissza. (Természetesen nem számítva itt az ún. szocializmus állambiztonsági, államvédelmi iratainak sorsa körüli több éves huzavonát és közéleti-társadalmi vitákat, melyek lényegében 1990 januárjában megkezdődtek.) Az 1994. évi XXIII. törvény két évvel későbbi, vagyis 1996-ban történt módosítása nyomán jött létre a levéltár (akkor még "hivatal" néven), melynek első vezetőjét, Dr. Markó Györgyöt 1997. május 15-én nevezte ki a köztársasági elnök. Köthetnénk tehát ehhez az időponthoz is az intézmény negyedszázados évfordulóját, indokoltabbnak tűnik azonban ezúttal egy őszi időpont felemlítése. Az intézmény munkatársai által mindig is alaptevékenységnek tekintett információs önrendelkezési jog biztosítása, vagy egyszerűbben: **a betekintés, valamint az iratok levéltári kutatása ugyanis 1997. szeptember 1-jén kezdődhetett meg**, akkor még a Belügyminisztérium Duna-parti tömbjében szétszórt munkaszobákban. A megmaradt iratokat akkor még a legendás **"Trezor"**, a Belügyminisztérium föld alatti pánccéltermeiből kialakított irattár pánccéltermei őrizték sok lakat alatt. Mind a kutatási feltételek, mind az állampolgári betekintés, mind pedig a levéltári feladatellátás szempontjából radikális változást jelentett az Eötvös utcai székház 1999-es birtokbavétele, bár az elmúlt két évtizedben már ez az impozáns épület is szűknek bizonyult az összes iratanyag és az összes munkatárs egyidejű befogadására. (Az elmúlt időszakban ezért az eredeti levéltári iratanyaggal közvetlenül nem dolgozó munkatársak már külső irodában kaptak elhelyezést.)

Az alapítás óta eltelt két és fél évtizedben az Eötvös utcai raktárakban őrzött iratanyag legalább másfélszeresére gyarapodott: 1997-ben még hozzávetőleg 3000 folyóméter átvételéről számolt be a Hivatal elnöke, mára ez a szám 4600 iratfolyóméterre duzzadt, ami új iratórzó helyiségek – köztük egy speciális fotóraktár – kiépítését tette szükségessé.

Nem csak az iratanyag gyarapodott és az épület funkcionalitása bővült érdemben, de **az intézmény működésének majd minden területe is átalakult 1997 óta**. Ezeket a folyamatokat alapvetően két tényező vezérelte: egyfelől az a jogalkotói szándék, mely a levéltár illetékességi körének kibővítésével alapvetően új feladatokat és felelősséget szabott az intézményre, másfelől pedig azok a társadalmi és technológiai változások, melyek a levéltárhasználók, az intézmény "célközönségének" az attitűdjében és elvárásaiban időközben végbementek.

Az egykori ún. szocializmus államvédelmi, állambiztonsági szerveinek iratanyagát őrző és abból adatot szolgáltatató, azt feldolgozó, lezárt évkörű archívumból öt évvel ezelőtt alakult át az ÁBTL egy korszak- vagy rendszerhatáron átívelő titkosszolgálati levéltárrá. Mindez az illetékességi kört kibővítő törvénymódosítás révén felelőssé tette az intézményt **az 1990 után létrejött nemzetbiztonsági szolgálatok iratainak hosszú távú megőrzéséért is**. Ezeknek az iratoknak a levéltári átadása – kevés kivételtől eltekintve – nem kezdődött még meg, a jelenleg működő nemzetbiztonsági szolgálatok iratkezelésének felügyelete azonban alapvetően bővítette ki a levéltár tevékenységi köreit.

4600

iratfolyóméter

2022

63 ezer
családtörténet2200
kutató4600
kutatói téma1,7 millió+
fénymásolat90
monográfia1800
publikáció

Az említett átalakulások másik hajtóereje az idő. A 21. század elején alapvetően új típusú kihívásokkal és elvárásokkal szembesül a Levéltár, melyeknek a szakmai hitelesség és a jogszerű működés kompromisszummentes fenntartásával kell megfelelni. Két és fél évtizede az internet használata például még afféle szórakoztatási mellékterméke, divatos kiegészítője volt a lényegében papíralapú és kizárólagosan helyben fogyasztható, igénybe vehető levéltári szolgáltatásoknak. Mára az online elérés, az interaktív kommunikáció mind az állampolgári betekintés, mind a tudományos kutatás, mind pedig az egyre bővülő közművelődési tevékenység alapfeltételévé, a szolgáltatás felhasználóinak természetes igényévé és elvárásává vált. A Levéltár elmúlt éveinek fejlesztései, különös tekintettel a 2020-ban indult **hétéves intézményfejlesztési stratégia** alapvető célkitűzései ezzel a megváltozott felhasználói attitűddel kívánják lépést tartani, bizonyos területeken pedig elébe is menni annak.

A Történeti Hivatal és később a Történeti Levéltár egyaránt alapfeladatának tekintette az információs önrendelkezési jog biztosítását, vagyis az állampolgári betekintés kiszolgálását. E tevékenység keretében ezidáig, vagyis az alapítástól számítva több mint 63 000 család történetéhez szolgáltatunk adatokat, a számukra kiadott iratmásolatok száma pedig már átlépte az egymillió határt.

A kutatók körében – legalábbis az iratanyag mennyiségét is figyelembe véve – legnépszerűbb hazai levéltárban a tudományos érdeklődés is kitartó: 25 év alatt több mint 2200 kutató mintegy 4600 kutatói témájához talált itt levéltári iratokat, a megrendelt fénymásolatok száma pedig 2022-re már meghaladta az 1 700 000 oldalt is.

Az épület falai között őrzött iratanyag, illetve a korszak speciális, állambiztonsági története egészen a Levéltár létrejöttéig egyáltalán nem – vagy csak kiváltságos kutatók számára – volt megismerhető, ezért az intézmény mindenkor vezetője a kezdetektől fogva hangsúlyosan kezelte a korszak tudományos eszközökkel történő feltárását, vizsgálatát és bemutatását.

Az alapítástól eltelt negyed évszázad alatt a levéltár legalább 90 önálló vagy koprodukcióban készült monográfiával, a munkatársak egyénileg pedig több mint 1800 publikációval járultak hozzá, hogy az elmúlt rendszer titkosszolgálati története a nemzeti emlékezet szerves részévé váljon.

A Történeti Levéltár 2022-es évét is jellemezte a fent vázolt kettősség, vagyis a hagyományos – bár jelentősen kibővült – levéltári tevékenységek ellátása mellett az új típusú, leginkább **online szolgáltatások fejlesztése és bevezetése**, a nyitott, szolgáltató levéltár modelljének kiterjesztése.

Ügyfélszolgálati téren a 2022. év átlagos időszaknak volt tekinthető: az elmúlt hét év átlagának megfelelő számban kerestek fel minket, illetve szolgáltuk ki az **információs kárpótlás** érintettjeit. A tapasztalatok szerint az egykori titkosszolgálatok által gyűjtött információk iránti érdeklődés nagymértékben függ a közéleti eseményektől, esetlegesen nagy visszhangot kiváltó leleplezésekől vagy közszereplők nagyobb csoportját érintő megkeresésektől, ebben az évben azonban ilyen történések nem növelték érdemben a levéltárhoz fordulókat számát.

A Levéltár hétéves intézményfejlesztési stratégiájának 2022-re tervezett legkomolyabb lépése az állampolgári betekintés kiszolgálása terén történt: a korábban bevezetett e-kutatás mellett ebben az évben indítottuk el **e-ügyfélszolgálati rendszerünket**.

Ennek a folyamatnak a keretében a személyes vagy családi érintettségük okán hozzánk fordulókat számára is megteremtettük a távoli hozzáférés lehetőségét: az ügyfélkapun keresztül bejelentkező kérelmezők már a levéltár felkeresése nélkül, otthoni kényelemből is teljes körűen igénybe vehetik az információs kárpótlás kínálati lehetőségeket.

A szolgáltatások fejlesztésének közvetlen hatása egyértelműen tükröződik a kutatási esetek számának rohamos emelkedésében: az online kutatás bevezetése – vagyis a szolgáltatás időbeli és térbeli korlátainak felszámolása – már az első évben, vagyis 2021-ben közel háromszorosára növelte az érdeklődést, 2022-ben pedig még ezt a megnövekedett érdeklődést is ötven százalékkal sikerült meghaladni. Elmondható tehát, hogy a Történeti Levéltár által kifejlesztett és bevezetett e-kutatási szolgáltatás látványos hatékonysággal szolgálja az állambiztonsági múlt megismerését és megismertetését.

A korszak bemutatásának és a titkosszolgálati iratok "társadalmiasításának" nem kevésbé hatékony eszköze az intézmény által bonyolított **közművelődési programok** összessége.

Ajándék helyett elmúltával a Levéltár sikeresen újította fel nyilvános és ingyenes programjait, a havonta jelentkező Történelmi Kávéházat, a Dokufilmklubot, a rendhagyó történelemórákat, illetve a Kulturális Örökség Napjain vagy a Kutatók Éjszakáján való részvételt. A nyitott rendezvényeken közel 1400 látogatót fogadhattunk, és mintegy 1300 diák vett részt speciális, életkorhoz szabott foglalkozásokon.

A nyilvános rendezvények vonzerejét nagymértékben növelte a 2021-ben az Év Levéltári Kiállításának választott, az **Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek** című állandó interaktív tárlat, melynek ingyenes látogatása minden publikus esemény vagy iskolai foglalkozás alkalmával komoly vonzerőt gyakorolt.

Tudományos feltáró munka keretében a Levéltár munkatársai az év során hat önálló tanulmánykötettel, monográfiával és forráskiadvánnyal, illetve több mint nyolcvan tudományos vagy ismeretterjesztő publikációval járultak hozzá az 1990 előtti korszak alaposabb megértéséhez. A Levéltár online és nyomtatott formában is megjelenő folyóirata, a **15. évfolyamához ért Betekintő 2022-ben először önálló angol nyelvű számot is megjelentetett**, ami az intézmény nemzetközi tudományos kapcsolataiban mérföldkőnek tekinthető.

Az intézmény nemzetközi kapcsolataiban komoly törést okozott a 2022 elején kitört orosz-ukrán háború, mely a magyar vonatkozású külföldi levéltári források legfontosabb őrzőhelyeit, az oroszországi és az ukrán levéltárakat egyaránt elvágta a hazai kutatók elől. Mindezek fényében különösen jelentős eredmény, hogy az év során megjelentethettük a korábbi kutatásokon alapuló, az 1956-os forradalom és az ukrán társadalom viszonyát a KGB-dokumentumok tükrében bemutató kétnyelvű **Visszhang** című forráskiadványt.

+50%
online kutató1300
diák speciális
foglalkozásokon

Nemzetközi téren néhány további eredményt is hozott a 2022-es év. Egyrészt tovább folytatódott a bukaresti CNSAS levéltárában a magyar vonatkozású **Securitate-iratanyagok** feltárása és másoltatása, ami újabb 100 000 oldalnyi romániai Hungarika-anyag hazahozatalát és itthoni archiválását eredményezte. Ennek a folyamatnak a továbbvitelét jelenti, hogy 2022-ben megkezdődött a prágai **Cseh Állambiztonsági Iratok Levéltárában** is a Hungarika-kutatás: innen több mint 15 000 oldalnyi, 1947-1978 közötti évkörű digitális iratmásolatot sikerült hazajuttatni és az itthoni kutatás szolgálatába állítani.

A Történeti Levéltár nemzetközi tekintélyét nagymértékben növelte, hogy 2022-ben – a szervezet soros elnökeként – a magyar titkosszolgálati levéltár rendezhette meg a **társintézmények nemzetközi együttműködésének** (European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files) éves konferenciáját Budapesten. Ez utóbbi rendezvény külön színfoltja volt, hogy a pandémiás időszakban kikísérletezett ún. **hibrid formájú konferenciát** tartottunk, melyen a delegációk egy része személyesen, az utazásban korlátozottak (pl. a megfigyelői státusszal rendelkező kijevei partnerintézmény vezetője) pedig online formában vehettek részt.

A levéltár hazai ismertségét és a korszak bemutatására tett erőfeszítéseit látványosan tükrözi vissza az intézmény **közösségi médiában** elfoglalt helye is: a Történeti Levéltár Facebook-oldala követőinek száma egyetlen év alatt 22%-kal, 17 ezerről 21 ezerre nőtt, a legolvasottabb bejegyzés pedig több mint 117 ezer olvasót ért el.

Összességében a 2022-es év a Történeti Levéltár számára a hagyományos szolgáltatások iránti állandósult igény mellett az **új szolgáltatások** sikeres bevezetését, a felhasználók számára nyújtott online információk lehetőségei és a személyes jelenlétet alapuló közművelődési, oktatási, levéltárpedagógiai programok egyre szélesebb körű igénybevételét és elfogadottságát jelentette.

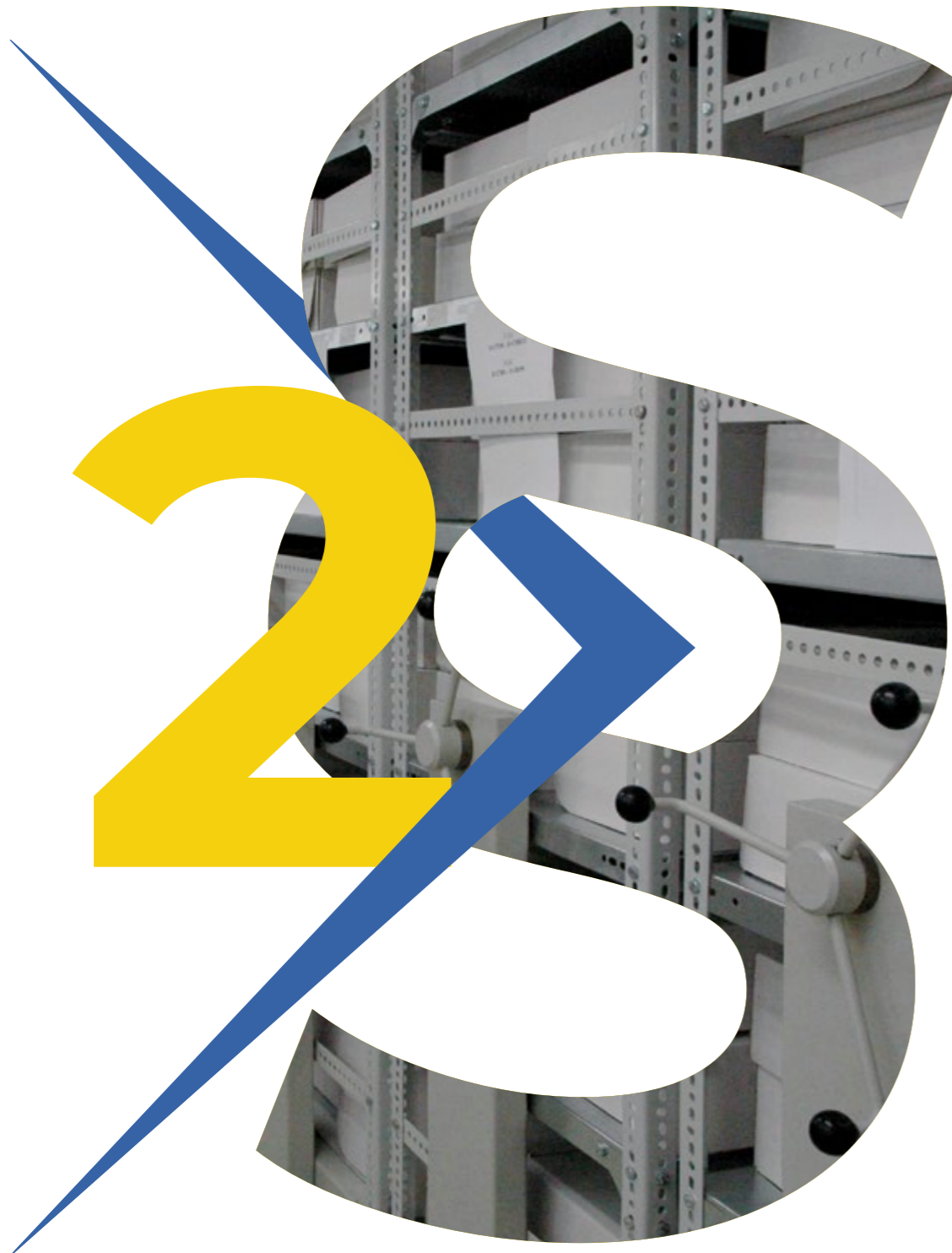
100 ezer
oldalnyi
Securitate anyag

21 ezer
Facebook-követő

A Levéltár működésének jogi háttere

A Történeli Levéltár munkájának jogi alapjait továbbra is az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeli Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény, a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről elfogadott 1995. évi LXVI. törvény, a minősített adat védelméről rendelkező 2009. évi CLV. törvény, a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, a 2019. évi CVII. törvény a különleges jogállású szervekről és az általuk foglalkoztatottak jogállásáról, a közlevéltárak és nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről kiadott 27/2015. (V.27.) EMMI rendelet, valamint a Levéltár Szervezeti és Működési Szabályzata határozták meg.

A 2003. évi III. törvény hatálya kiterjed a következő iratokra és adatokra:

- a Belügyminisztérium volt III. Főcsoportfőnökségénél, ennek területi és helyi szerveinél, illetve elődeiknél (a Magyar Államrendőrség budapesti és vidéki főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztályain és a Gazdasági Rendészeti Osztályok operatív csoportjaiban, a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályánál, a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságánál, az Államvédelmi Hatóságnál, 1953 és 1956 között a Belügyminisztérium államvédelmi feladatokat ellátó szervezeti egységeinél, a Belügyminisztérium Politikai Nyomozó Főosztályánál), a Belügyminisztérium Határőrség Felderítő Osztályánál, valamint a Honvédelmi Minisztérium volt Katonapolitikai Osztályán, a Katonapolitikai Csoportfőnökségén, a Katonai Elhárító Főcsoportfőnökségén, a IV. Főcsoportfőnökségén, a Magyar Néphadsereg Vezérkara 2. Csoportfőnökségén, a Belügyminisztérium volt Külügyi Osztályánál, a Nemzetközi Kapcsolatok Osztályánál, a Belbiztonsági Osztályánál, az Állambiztonsági Operatív Nyilvántartó Osztályánál keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az első bekezdésben fel nem sorolt, de a Belügyminisztérium volt III. Főcsoportfőnökségénél és elődeinél, a Honvédelmi Minisztérium volt Magyar Néphadsereg Vezérkara Felderítő Csoportfőnökségénél és elődeinél keletkezett és anyagukba tartozott iratok;
- a Belügyminisztérium Személyzeti Főosztályánál a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének alkalmazottaival és a „titkos”, illetve a „szigorúan titkos” állományú munkatársaival kapcsolatban keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az egyes fontos, valamint közbizalmi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyeket ellenőrző bizottságnál keletkezett és irattári anyagukba tartozott iratok;
- az 1945. január 1. és 1960. április 1. között a magyar hatóságok határozata alapján végrehajtott, zárt táborszerű fogva tartásra (internálás, kényszermunka), közbiztonsági őrizetre, kényszerlakhely kijelölésre (kitelepítés) vonatkozó iratokból a Belügyminisztériumban kialakított gyűjtemény;
- az egykori Belügyminisztériumban vagy más államigazgatási szervnél keletkezett, valamint a már más közlevéltárakban és nyilvános magánlevéltárakban őrzött államvédelmi, illetve állambiztonsági adatokat is tartalmazó iratok másolata;
- feltárja, nyilvántartja és gyűjti, illetve másolatban beszerzi a magyar vonatkozású külföldi állambiztonsági anyagot;
- a Levéltár a fent felsorolt dokumentumokon túl jogosult a nemzetbiztonsági szolgálatok iratainak átvételére és kezelésére is.

Szakmai programok és esemény- napló

2022. január 7.

A 2021 novemberében megnyílt *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című állandó kiállítás apropóján az ATV stábja a Levéltár vendége volt. *Hazahúzó* című műsorukban Cseh Gergő Bendegúzzal, a Levéltár főigazgatójával, Tóth Eszterrel, az intézmény főigazgató-helyettesével, illetve a kiállítás két kurátorával, Székér Nóra történész-kutatóval és Müller Rolffal, az intézmény osztályvezetőjével beszélgettek.

2022. január 31.

Az M5 csatorna *História* című műsorának vendége volt Székér Nóra, aki a *Budapest ostromának emlékezete* című adásban a 2021 decemberében megjelent *Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25.-1946. március 9.* című kötetéről beszélt.

2022. február 2.

A februári **Dokufilmklubunkon** vendégeink az *Ötvenhatos utak* című, 2020-ban készült dokumentumfilmet láthatták. A vetítést követően Tösér Ádámmal, a film rendezőjével Cserényi-Zsitnyáni Ildikó történész beszélgetett.

2022. február 10.

A Történelmi Kávéház programsorozatunkban *Kulturális területre „igazolt” ávósok* címmel Cserényi-Zsitnyáni Ildikó tartott előadást. Az előadás azokról a kádári-konzolidáció éveiben a közvéleményt befolyásoló és formáló médiumok meghatározó szereplőiről, így többek közt Komlós Jánosról, Ipper Pálról, illetve Berkesi Andrásról szólt, akik bár a személyi kultusz idején a politikai rendőrségnél szolgáltak, az 1962/63-as elbocsájtásokat egykori tettekért és a koncepciók perек részeseként elkerülték, és továbbra is élvezhették a politikai vezetés bizalmát.

2022. február 17.

A Levéltár és a Kronosz Kiadó által közösen megjelentetett *a Miniszter a frontvonalban - Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25. - 1946. március 9.* című napló könyvbemutatójára került sor. A kötetről a szerkesztő, Székér Nóra és a könyv lektora, Papp István fősztályvezető beszélgetett.

2022. február 18.

A Pomázi Református Gyülekezet presbiterei tettek látogatást a Levéltárban, amely során megtekintették *Az Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című állandó kiállításunkat.

2022. február 21.

Cserényi-Zsitnyáni Ildikó szakértőként vett részt az RTL Klub *XXI. Század c.* műsorának *Farkas Vladimír nyilvános vezeklése* című részében.

2022. február 21.

A Jezsuita rend Magyarországi Rendtartományának delegációja P. Vízi Elemér SJ tartományfőnök vezetésével tett látogatást és tárgyalt a Levéltárban, aminek eredményeképpen nyáron együttműködési megállapodást kötött a két intézmény.

2022. február 21.

A kommunista diktatúra emléknapja alkalmából az M5 csatorna *Ez itt a kérdés* című műsorának vendége volt – mások mellett – Székér Nóra és Müller Rolf, a Levéltár két munkatársa. A beszélgetés apropója az emléknaphoz kapcsolódva az Országgyűlés Hivatala és a NEB együttműködésében elkészült *A koronatanú* című dokumentumfilm volt, amely Arany Bálint emlékiratai alapján a Magyar Közösség perét dolgozza fel.

2022. február 22.

A Levéltár vendége volt Marzena Kruk, a **lengyel Nemzeti Emlékezet levéltárának** igazgatója.

2022. február 25.

Rendhagyó történelemóra keretében a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapján Krahulcsán Zsolt Cegléden, a Kossuth Művelődési Házban mindegy 120 középiskolásnak, Székér Nóra a Fasori Gimnáziumban 300 középiskolásnak tartott előadást. Ugyanezen a napon Müller Rolf, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárának osztályvezető tudományos kutatója, valamint Ötvös István történész, a NEB tagja adott interjút az Origónak.

2022. március 2.

A Levéltár otthont adott az Osiris Kiadó gondozásában megjelent *Trianon és a revízió – A népi írók tanulmányai, cikkei és feljegyzései (1920-1944)* című kötet bemutatójának. A könyvről a szerkesztő, Péterfi Gábor és Papp István beszélgetett.

2022. március 9.

Márciusi **Dokufilmklubunkon** a *Láthatatlanok* című film került bemutatásra. A filmben az 1956-os forradalom legtovább ellenálló fegyveresei, a mecseki forradalmárok közül három egykori szabadságharcos mesélte el történetét. A vetítést követően Székér Nóra beszélgetett Cs. Nagy Sándorral, a film rendezőjével, Sashegyi Zsófia dramaturggal, valamint Bank Barbara történésszel.

2022. március 10.

A márciusi Történelmi Kávéház előadását Horváth Sándor, az ELKH Történettudományi Intézet jelenkortörténeti osztályának vezetője tartotta. Előadásában *Feljelentés - Egy ügynök mindennapjai* című könyvének kutatástörténetét ismerhették meg az érdeklődők. A *Mindennapi kollaboráció és a mikro-történet-írás lehetőségei* című előadás azt járta körül, hogy mit tudhatunk meg egy évtizedekig aktív ügynök jelentéseiből a titkosszolgálatok világáról? Miként válik a feljelentés a mindennapok részévé? Hogyan lesz egy hétköznapi emberből háborús bűnös, 1956-ban munkástanács tag, majd 1957-től három évtizedre az állambiztonság ügynöke egy kis faluban? Az előadás az ügynök 1957-es szervezéséig tartó életútját, valamint az életút megismeréséhez szükséges források feltárását ismertette.

2022. március 25.

A Levéltár adott otthont a Gondolat Kiadó gondozásában megjelent Pedro Sebess: *Így dőlt el Magyar-*

ország sorsa – Három eltérő elképzelés a háború utáni világről – Sztálin, Churchill és Rooseveltt című könyv bemutatójának. A kötetről a szerző, Pedro Sebess és Székér Nóra beszélgetett.

2022. április 6.

2022. április 6-án tartották a Magyar Levéltárosok Egyesülete által alapított Az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása díjak átadását. A Kiállítások hagyományos és online módon kategóriában az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek című interaktív, **állandó kiállítását megosztott I. helyezéssel** részesítette a Magyar Levéltárosok Egyesülete. Az elismerést Tóth Eszter főigazgató-helyettes vette át.

A **Monográfiák, tanulmánykötetek és egyéb kiadványok kategória I. díját** Papp István, a Tudományos Főosztály vezetője vette át Székér Nóra nevében. Az elismerést Kenyeres István, a Magyar Levéltárosok Egyesületének elnöke adta át. A díjazott mű, a *Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25.-1946. március 9.* című könyv 2021 decemberében jelent meg.

2022. április 13.

A **Dokufilmklubon** az *Ötödik alosztály – Vörösteror az Országgházban* című 2019-ben készült filmet láthatták az érdeklődők. A film a Tanácsköztársaság napjait és a Cserny József vezette Ötödik alosztály terrorkülönítményének rémtetteit mutatta be. A vetítést követően Borbás Barnabással és Réti Lászlóval, a film rendezőjével beszélgetett Székér Nóra.

2022. április 21.

Krajcsír Lukács, a Levéltár munkatársának *Válságból válságba – A Suezhez vezető út, 1955-1956* című, az Antall József Tudásközpont gondozásában megjelent könyvének bemutatására került sor. A könyvet Baranyi Péter Tamás, a Külügyi- és Külgazdasági Intézet stratégiai igazgatóhelyettese méltatta.

2022. április 28.

Az áprilisi Történelmi Kávéház programsorozatunkon *Pest 56-os ostromai, A Rádió és a Köztársaság tér bevétele – párhuzamok és különbségek* címmel Göncz Balázs, az Állampolgári Adatszolgáltató Osztály vezetője adott elő. Előadásában külön-külön és részletesen is kifejtette a két esemény sajátosságait: bemutatta a helyszíneket, a szembenálló feleket és fegyverzetüket, tárgyalta az ostromok kirobbanásának okait, időrendi történéseit, az utóhatásokat, az emberveszteségeket, valamint a megtorló koncepciók perkeit és a pincebörtönök-kazamaták kérdését.

2022. április 29.

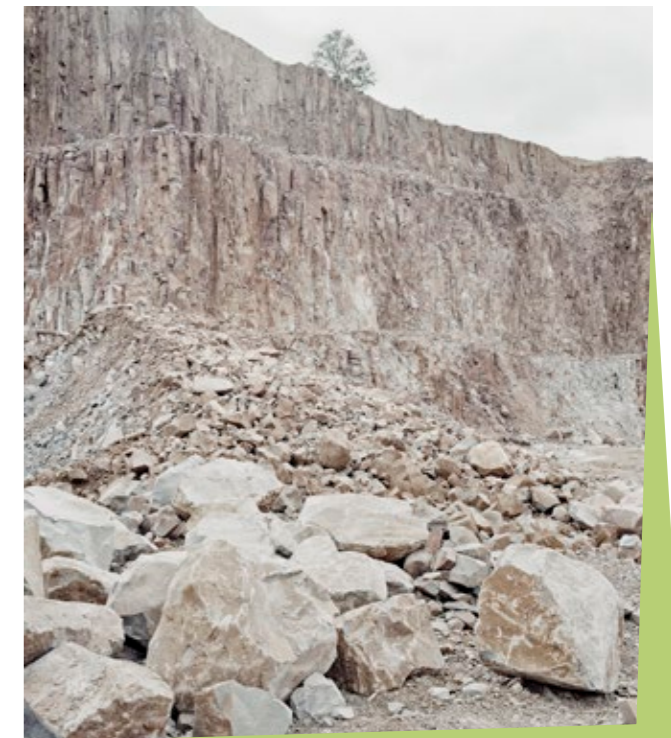
A Magyar Levéltárosok Egyesülete az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának ítélte az **Év Levéltára díjat**. Az elismerést április 29-én Dr. Kenyeres István, a Magyar Levéltárosok Egyesületének elnöke adta át Dr. Cseh Gergő Bendegúz főigazgatónak. A rendezvényen beszédet mondott

Bellavics István, az Országgyűlés Hivatala közgyűteményi és közművelődési igazgatója, Szóllás Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériumának főosztályvezetője, valamint Dr. Horváth Sándor, az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat BTK Történettudományi Intézetének jelenkortörténeti osztályvezetője. Az ünnepélyes átadást követően a meghívottak az *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című állandó kiállításunkat tekintették meg.

2022. április 30.

Takács Tibor az M5 História c. műsor *Az 1960-as -70-es évek Magyarországa* c. adásának vendége volt, ahol többek között a Kádár-korszak ügynökhálózata került szóba. Az adásban Krahulcsán Zsolt *Pártállambiztonság – Arképek Kádár állambiztonságából* c. könyvéről is beszélt. A műsorban körbejárták a gulyáskommunizmus, a legvidámabb barakk kifejezéseket, és szó esett arról, hogyan dolgozta fel a nemzet a megtorlás traumáját.

2022. május 1.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és Recsk Nagyközség Önkormányzata közötti együttműködési megállapodás alapján, 2022. május 1. és 2022. november 15. között ismét látogatható volt a Levéltár **„Recsk – kényszermunkatáborok, 1950-1953”** című kiállítása. Az egykori munkatábor őreinek törzspületében berendezett, szakszerű tárlatvezetéssel kísért kiállítás korabeli levéltári doku-

mentumokon, fényképeken és tárgyi emlékeken keresztül mutatja be az internáló- és kényszermunkatáborok történetét és működését.

Az épület mögötti „kiskápolnában” továbbra is megtekinthető volt *Kovalovszky Dániel történelmi fotósorozatának* egy része, amely az ötvenes évek rabtáborainak olykor már csak nyomokban látható, máskor eredeti állapotukban maradt helyszínei mellett tárgyi hagyatékot, továbbá még élő, egykori politikai foglyok portréját mutatta be.

2022. május 4.

A Levéltár májusi **Dokufilmklubján** vetítettük le az *Öldöklés mestere* című filmet, amely a háború okait kutatja, illetve a háború és az ember természetét boncolgatja. A vetítést követően a házigazda Székér Nóra beszélgetett Cs. Nagy Sándorral, a film rendezőjével és Dr. Györfly Ágnessel, a NATO Katonaegészségügyi Kiválósági Központ elemző tisztjével, klinikai és mentálhigiéniai szakpszichológussal.

2022. május 12.

Marschall Adrienn *Elítéltek szénbányákban. Táborok Magyarországon 1953 után* című előadása hangzott el a Történelmi Kávéház májusi programján. Az előadás a magyarországi táborrendszer legfontosabb jellemzőit ismertette, az egyes tábor típusok különbségeinek felvázolása után a Nagy Imre-kormány amnesztiarendelésének és határozatainak táborokra gyakorolt hatását mutatta be. A Csolnokon, Oroszlányban és Tatabányán létrehozott táborok történetébe egészen 1956-os megszüntetésükig betekintést nyertek az érdeklődők, akik a táborok működésének megismerése mellett képet kaphattak az elítéltek és örök mindennapjairól is.

2022. május 12.

A thaiföldi Sukhothai Thammathirat Open University-ről és a Chiangmai Rajabhat University-ről érkező, az Erasmus program keretében az ELTÉ-n tartózkodó delegáció látogatott a Történelmi Levéltárba.

2022. május 24.

Megjelent Levéltárunk tudományos folyóiratának, a *Betekintőnek* 2022/1. száma, amelynek tartalma:

- Medgyesi Konstantin: „...itt van a nyakunkon” – Grósz Károly és Nagy Imre
- Kádár Éva: Péter Gábor személyiségének változásai a visszaemlékezések tükrében
- Kosztyó Gyula: Csendőrségi házkutatás egy kárpátaljai görögkatolikus kolostorban
- Pál Zoltán: „Sziklai Barna” jelentései az MTA Irodalomtörténeti Intézetéről (1958–1964) I. rész
- Szőnyi Tamás: Vándorszövegek – Korai

punkperek és a CPg-t érintő torzítások az állambiztonsági iratokban és a punk szubkultúrában

- Paréj-Farkas Katalin: Maszkot viselve – mindig szerepben
- Antal Róbert-István: Mit kíván másfél millió magyar?
- Joó Adrienn: Láthatatlanok – Film a mecseki hősookról

2022. május 30.

Boros Anikó: *Pusztavám 1944, Tanús(ság) – vallomás – emlékezet* című könyv bemutatójának adott otthont a Levéltár. A könyvet ismertette és a szerzővel beszélgetett Gyáni Gábor akadémikus.

2022. június 2.

Újabb könyvbemutatónak adott otthont a Levéltár. Herczog Noémi *KUSS! Feljelentő színikritika a Kádár-korban* című könyvét Standeisky Éva történész méltatta.

2022. június 7.

Pócs Nándor munkatársunk *Varjúserreg - Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai* című könyvének a bemutatására került sor. A Kronosz Kiadó gondozásában megjelent könyvet bemutatta és a szerzővel beszélgetett Szokolay Domokos, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalának tudományos kutatója. A szerző könyvében Kováts Tivadar életét mutatja be. Kováts neve még a szaktörténészek körében is alig ismert annak ellenére, hogy az 1920-as évek sajtója szinte havonta cikkezett róla és testvéreiről.

2022. június 9.

A júniusi Történelmi Kávéház előadója, Muradin János Kristóf, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Kolozsvári Karának tanszékvezetője *Erdély felejtésre ítélt politikusa: gróf Teleki Béla (1899–1990)* címen tartott előadást.

2022. június 13.

Krauhulcsán Zsolt, a Levéltár tudományos kutatója *Biszku. A megtorlás belügyminiszterének életútja* című monográfiáját mutattuk be. Biszku neve az 1956-os forradalom utáni időszakban, majd a Kádár-korszak hosszú évtizedei alatt a terror, a megtorlás, a kegyetlen leszámolás szimbólumává vált. Később, a rendszerváltást követő felelősségre vonási kísérletek során az igazságtétel hiányosságai, a bűnösök büntetlensége és a megbánás hiánya forrtak egybe nevével. Hogyan válhatott egy átlagos képességű szürke pártfunkcionáriusból kora emblemikus és elrettentő politikusa? Hogyan lett Biszku Béla a megtorlás belügyminisztere, majd „a puha diktatúra legkeményebb ökle”? A Jaffa Kiadó gondozásában hiánypótló jelleggel megjelent könyv bemutatóján a kötetéről a szerző, valamint Ablonczy Bálint újságíró és Müller Rolf sorozatszerkesztő, a Levéltár osztályvezetője beszélgetett.

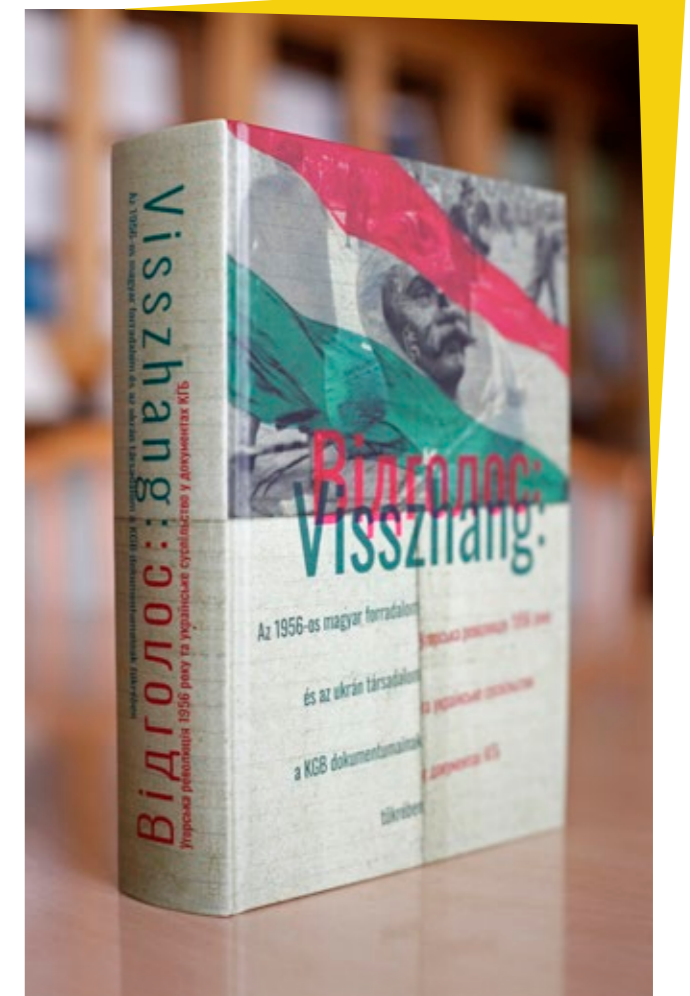
2022. június 15.

A **Dokufilmklub** sorozat rendhagyó programjára került sor. A „*banderisták*” harca – *Harc a „banderisták” ellen – Az ukrán nemzeti radikalizmus útjai a II. világháború alatt és után* című minikonferencián a kutatók az orosz-ukrán háború apropóján járták körül a témát. A tudományos tanácskozáson az alábbi előadások hangzottak el:

- Pócs Nándor: Erdőből országot. Ukrán nacionalisták (OUN, UPA) a II. világháború idején.
 - Mitrovits Miklós: A volhíniai vérengzéstől a Visztula-akcióig. A lengyel-ukrán kapcsolatok fekete lapjai.
 - Krajcsír Lukács: A B-akciótól a Széles Gereblyéig: Csehszlovákia hadműveletei a „banderisták” ellen.
- A minikonferenciát kerekasztal-beszélgetés zárta, amelynek moderátora Székér Nóra, a Levéltár történésze volt.

2022. június 16.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára és Ukrajna Biztonsági Szolgálatának Állami Ágazati Levéltára több éves együttműködésének eredményeképpen jelent meg Baráth Magdolna, a Történelmi Levéltár kutatója szerkesztésében a *Visszhang: Az 1956-os magyar forradalom és az ukrán társadalom a KGB dokumentumainak tükrében* című magyar-ukrán kétnyelvű kötet. A könyvet Prof. Dr. Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár nyugalmazott főigazgatója mutatta be.

2022. június 18.

A Magyar Levéltárosok Egyesülete és Budapest Főváros Levéltára rendezésében került sor az V. Levéltári Piknikre, amelyen immár hagyományosan a Történeti Levéltár is részt vett. Felnőtt és gyerekprogramok, előadások, tárlatvezetések és borkóstoló mellett számtalan programon vehetett részt a nagyközönség.

2022. június 23.

A Levéltár a *Kutatói Rendőrkávéház? – Avagy a közös biztonság, a bűnmegelőzés meg a tudomány* című tanulmánykötet bemutatójának adott helyet. Az Alapítvány a Rendvédelmi és Magánbiztonsági Oktatásért és Kutatásért gondozásában megjelent kötetet Takács Flóra méltatta, valamint moderálta a szerzőkkel és a szakmai lektorral, Németh Zsolttal folytatott beszélgetést.

2022. június 29-30.

A Titkosrendőrségi Iratok Kezeléséért Felelős Állami Hatóságok Európai Hálózatát (**European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files**) 2008-ban alapították a volt szocialista országokban működő, az egykori kommunista titkoszolgálatok iratanyagát őrző levéltárak. A Network a szakmai véleménycsere, a tapasztalatok átadásának és közös projektek lebonyolításának régóta fennálló, jól működő fóruma. Az éves találkozóra 2022. június 29-én és 30-án került sor. A **rendezvény házigazdája** a szervezet soros elnöki bejegyzését az elmúlt időszakban betöltő **ÁBTL volt**.

Az esemény résztvevői az ÁBTL mellett az albán, a bolgár, a német, a lengyel, az észt, a szlovák és

a román partnerintézmények voltak. A **konferenciához** online csatlakozott a szlovén, a lett, a litván és az ukrán társintézmény is. A munkaértekezlet résztvevői Ukrajna melletti szolidaritási nyilatkozatot fogadtak el, amelyben a tagok kifejezték aggodalmukat a történeti emlékezet és az információs kárpótlás becses forrásanyagának elpusztulása miatt, s egyben szolidaritásunkról biztosítják az ukrán kollégákat, akik a háború napjai közepette sem feledkeztek meg hivatásukról. A találkozó második napján a résztvevők nyilvános konferencia keretében előadásokat tartottak.

2022. július 22.

Megjelent a Betekintő 2022/2. száma, a negyedévenként megjelenő folyóiratunk tartalma:

Unger Gabriella: Lúdas Matyi és a galambszárny.

Talált tárgyak történetei

→ Pál Zoltán: „Sziklai Barna” jelentései az MTA Irodalomtörténeti Intézetéről (1958–1964) II. rész

→ Krajcsír Lukács: „Kalapács” otthonkában – avagy a Londont Prágára cserélő brit „aktivista” története

→ Bandi István: Fejezetek a Securitate Felderítő Szolgálatának tevékenységéből, különös tekintettel a nyugati határszakaszon elkövetett jogellenes határátlépésekre (1968–1989)

→ Novák Attila: „A hozzászólók nem ítélték el Izrael állam agresszív magatartását” Hivatalos és nem hivatalos magyar zsidó vélemények a hatnapos háborúról 1967 júniusában

→ Takács Tibor: Budapest bandája, avagy mire jök a rosszfiúk

→ Papp István: A gazdaelit sorsa képekben

→ Joó Adrienn: Az öldöklés mestere

2022. szeptember 7.

Megjelent a Történeti Levéltár *Az Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című állandó kiállításának katalógusa Tóth Eszter szerkesztésében. A 2021-ben megnyílt interaktív kiállítás a Levéltár iratanyagán, valamint az 1945 és 1990 közötti időszak konkrét történeti eseményein keresztül mutatja be a politikai rendőrség, az állambiztonság működését.

2022. szeptember 9.

A **Levéltár létrehozásának 25 éves évfordulója** alkalmából az intézmény közös ünnepségre hívta meg egykori és jelenlegi kollégáit. A rendezvényen köszöntőt mondott Dr. Kövér László, az Országgyűlés elnöke, majd beszédet tartott Dr. Markó György, a Történeti Hivatal volt elnöke, Dr. Gyarmati György, az ÁBTL nyugalmazott főigazgatója, valamint Dr. Cseh Gergő Bendegúz, a Levéltár jelenlegi főigazgatója. Az eseményen Pátkai Tivadar költő, író és Vajda Renáta hegedűművész lépett fel.

2022. szeptember 15.

Az őszi folyamán a Történelmi Kávéház program-sorozata keretében az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára tudományos kutatói az állambiztonság-állambiztonság három meghatározó irányítója, Péter Gábor, Biszku Béla és Harangozó Szilveszter pályáját mutatják be. Szeptemberben Müller Rolf, a Levéltár osztályvezetője *Hogyan írtam Péter Gábor életrajzot* címmel tartotta meg előadását.

2022. szeptember 16.

Az intézmény fennállása **25 éves évfordulójának** ünnepségsorozata keretében a Levéltár könyvtára felvette az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára Hevesy Pál Könyvtára** nevet.

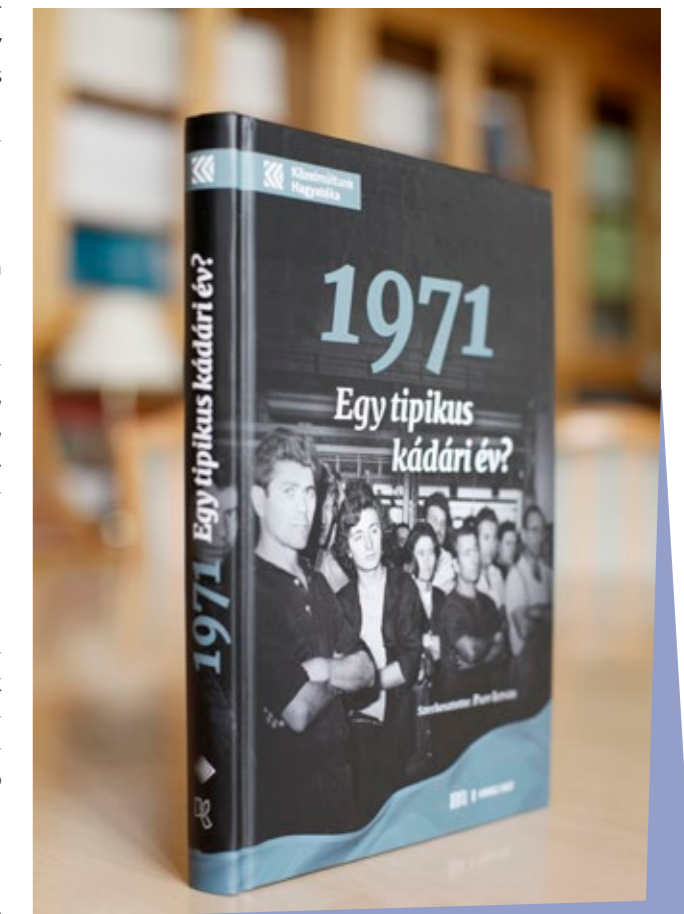
A Levéltár a névadás alkalmából tudományos konferenciát és könyvbemutatót is szervezett.

A konferencián a következő előadások hangzottak el:

→ Joó András: Diplomata, kódfejtő, elemző. Hevesy Pál fordultatos pályafutásának mérföldkövei

→ Dobák Imre: Gondolatok a nemzetbiztonsági szakirodalom fontosságáról

→ Szekér Nóra: A Hevesy család szerepe a magyar történelemben

A névadó ünnepség után bemutatásra került az *1971 – Egy tipikus kádári év?* című, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és a Kronosz Kiadó égisze alatt megjelent kötet. A kötetéről Stumpf András, a Válasz Online újságírója beszélgetett Papp István történésszel, a kötet szerkesztőjével.

2022. szeptember 17-18.

A **Kulturális Örökség Napjai** rendezvénysorozaton az épületet és a Levéltár iratait bemutató programokon vehettek részt az érdeklődők. Az intézmény bemutatkozó sétái (*Megismerhető titok – nyilvános szaklevéltár és Az emlékezet helye*) ismertették a Történelmi Levéltár munkáját, kiemelt feladatait, iratanyagát, valamint körbevezették a látogatókat a Levéltár épületében az Andrassy úti paloták építésének korától az ügynökakták idejéig. Emellett az érdeklődők megtekinthették a Levéltár közelmúltban nyílt *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* című állandó, interaktív kiállítását, valamint a „Graffiti 56” című, a fiatalok gondolkodásmódjának sokszínűségét bemutató kiállítást is. A látogatók részt vehettek az állambiztonsági oktatófilmek vetítésein, illetve két előadást is meghallgathattak. Az egyik ismertető a Levéltár épületének egyik legbecsebb tárgyi emlékééről, egy 1910 táján készült Róth Miksa üvegfestményéről szólt, Mester Éva Ferenczy Noémi-díjas iparművész beszélt *Róth Miksa művészetéről*. Ehhez kapcsolódóan az érdeklődők megismerkedhettek az *üvegfestés és mozaikozás* technikájával is, elkészíthették és hazavihették saját alkotásaikat. A másik programon Hunyadkürti György tolmácsolásában „*Mást érdemelne ez a nép...*” címen hallgathatták meg Illyés Gyula verseit az érdeklődők. Ezen túl a fiatalabb korosztályra is gondolva szabadulósobát szervezett a Levéltár „*Az ügynök könyvtárszobája*” címmel.

2022. szeptember 30.

A Levéltár 2022-ben is részt vett a **Kutatók éjszakája** című programsorozaton. Korábbi rendezvényeinkhez képest a Történelmi Levéltár interaktívabb, a látogatók aktív részvételére számító a *Halak a hálóban* című programmal – három történet köré fonódó állambiztonsági szerepjátékkal készült, este pedig újabb játékra hívta az érdeklődőket. Több a Kádár-korszakban készült filmből mutattunk be részleteket, majd a résztvevőknek el kellett dönteniük, hogy az adott film betiltott vagy engedélyezett volt-e. A program szervezője Székér Nóra, Lengyel Eszter és Krajcsír Lukács volt.

2022. október 17.

„...hatvanegy, hatvankettő, hatvanhárom...” címmel rendezett **tudományos konferenciát** a Levéltár. A főigazgatói köszöntőt követően az alábbi előadások hangzottak el:

- Takács Judit: A homoszexualitás 1961-es magyarországi dekriminalizációja levéltári források tükrében
- Csatári Bence: 1962: az őrségváltás kezdete a hazai populáris zenében
- Koós Levente: Jó gyerek a Kádár János, bajnok lett a Ferencváros! Kapott-e amnesztiát a Fradi 1963-ban?
- Papp István: Belügyi romantika. Moldova György: Az elbocsátott légió
- Scheibner Tamás: A Kádár-korszak világirodalma. 1963: elindul a Világirodalom Remekjei sorozat
- Vári György: 1919 rivális reprezentációi: Lengyel József és Sinkó Ervin regényei
- Krahlucsán Zsolt: Káderezés felső fokon
- Müller Rolf: Amiről beszélünk. Sértettek és felelősök az 1962-es párthatározatban
- Bárány Balázs: „A munkásosztály forradalmi pártjában nem szokás a tisztségekről lemondani.”
- Marosán György távozása az MSZMP-ből
- Tabajdi Gábor: Erkölcsi vita az akasztófák árnyékában
- Sz. Kovács Éva: Egy repülőbaleset olvasatai
- Takács Tibor: Eichmann Nyíregyházán

2022. október 20.

A Történelmi Kávéház programsorozatban az állambiztonság egyik meghatározó alakjáról, Biszku Béláról tartott előadást Krahlucsán Zsolt *Hogyan írtam Biszku Béla életrajzot* címmel.

2022. november 9.

A novemberi **Dokufilmklubon** *A koronatanú* című film bemutatására került sor. A 2021-ben készült film a Magyar Testvéri Közösség ellen indított koncepció per hátterét mutatja be. A vetítést követően Székér Nóra beszélgetett a film alkotóival, Borbás Barnával és Réti Lászlóval.

2022. november 13.

Papp István, a Levéltár Tudományos Főosztályának vezetője az M1 csatorna *Agenda* című kulturális-tudományos műsor vendége volt. A műsorban az 1957. október 25-én kezdődött „nagy íróperről” beszélt.

2022. november 16.

Megjelent Betekintő című tudományos folyóiratunk 2022/3. száma, amelynek tartalma:

- Nagy Róbert: Pozícióharcok a magyar filmgyártásban az 1956 utáni megtorlás időszakában. A Budapest Filmstúdió felemelkedése
- Varga Zoltán: Hódolat Newtonnak. Rejtett (és kevésbé rejtett) rendszerkritika a Kádár-korszak animációs rövidfilmjeiben, különös tekintettel
- Rófusz Ferenc és Orosz István műveire
- Ring Orsolya: A Kádár-korszak filmes világa – Szirtes András tapasztalatai tükrében
- Mravik Patrik Tamás: Azonosítási játszmák az 1970-es évek filmkritikai diskurzusaiban. A magyar filmkultúra szerepét érintő viták Lugossy László Azonosítás című filmjének recepciójában
- Elbert Márta – Révész Béla: A Fekete Doboz szerepe a rendszerváltás időszakának vizuális dokumentációjában
- Heltai Gyöngyi: A pesti bulvár(színház) mint bűvőpatak a szocialista korszakban. László Miklós és Kellér Dezső, valamint Kertész Sándor levelezése
- György Andrea: Irodalom és színház viszonyának értelmezése a korai Útunkban. Az 1954-es színibírálat-vita
- Haász Réka – Tóth Eszter: A pécsi Irodalmi Színpad és Bécsy Tamás Zsebszínháza
- Hidi Boglárka – Imre Zoltán – Kalmár Balázs: Dokumentumok a Szegedi Egyetemi Színpad történetéből
- Gajdó Tamás: Színházi írástudók árulása

2022. november 24.

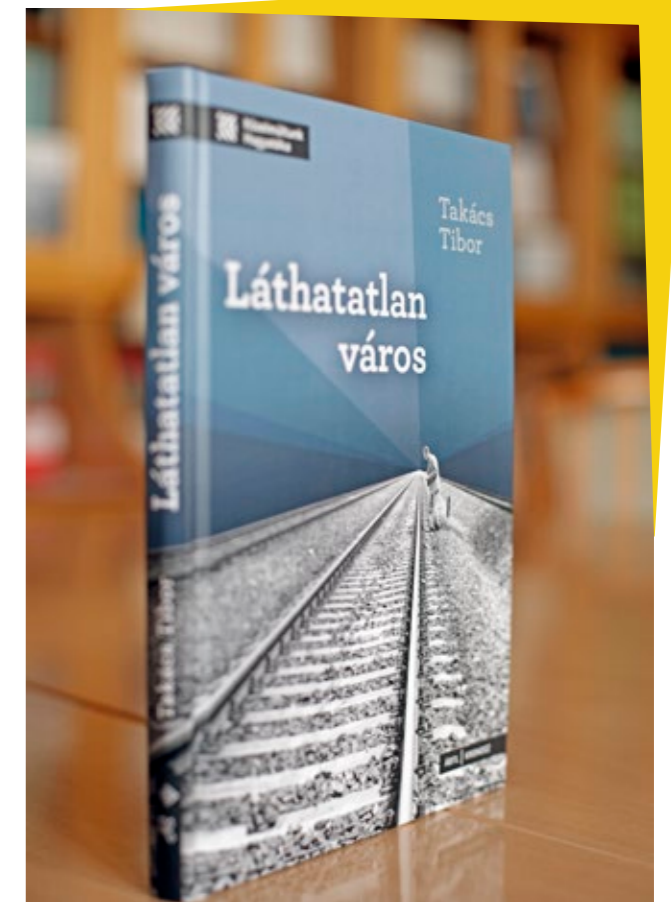
Az M5 csatorna *Ez itt a kérdés* című műsorában Székér Nóra, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltár kutatási osztályvezetője – más meghívottak társaságában – beszélgetett az első magyarországi koncepció perről készült dokumentumfilm apropóján a második világháború után kiépülő diktatúra eszköztáráról, valamint Arany Bálintról és a Magyar Testvéri Közösség elleni koncepció persorozatról.

2022. november 24.

Rendszeres programunk, a Történelmi Kávéház keretén belül az államvédelem-állambiztonság három meghatározó irányítójáról szóló, ősszel elindított három részes sorozat zárásaként Takács Tibor: *Hogyan nem írtam Harangozó Szilveszter életrajzot* címmel tartott előadást.

2022. november 25.

Megjelent Takács Tibor: *Láthatatlan város* című kötete a Kronosz Kiadó gondozásában. Az állambiztonsági ügyekben keletkezett fényképek olyan nézőpontból láttatják Nyíregyházát, ahogyan akkoriban nem sokan tekintettek annak utcáira és tereire. Emellett a városnak a fotók által megörökített világa sem látható ma már, azok ugyanis Nyíregyháza Kádár-kori képét rögzítették, és az ábrázolt helyek jelentős változáson mentek keresztül a felvételek készítése óta eltelt időszakban. A könyv bemutatja a fotók keletkezési körülményeit képező ügyeket, nyomozásokat.

2022. december 2.

A Nemzeti Közszerológiai Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete és az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára szervezésében került sor „A XX. századi magyar titkosszolgálatok – Szemelvények a korszak titkosszolgálatainak működéséből” című online **tudományos konferenciára**. A tanácskozás 20 előadása a Horthy-korszaktól az 1990-es rendszerváltásig tárgyalta a titkosszolgálatok akciót, eszközeit és céljait. A konferenciát Dr. Christián László r. dandártábornok, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem oktatási rektorhelyettese és Dr. Cseh Gergő Bendegúz, az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára főigazgatója nyitotta meg.

Program:

- Dr. Kovács Tamás: Titkosszolgálatok a II. világháború időszakában, 1938-1945
- Dr. Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Erőszaktechnikák a Rákosi- és a Kádár-korszakban
- Urbán Attila: Az állambiztonsági rendszer és koordinációs folyamatai
- Dr. Cseh Gergő Bendegúz: Trezorból a levéltárba – Állambiztonsági iratok 1990 előtt és után
- Prof. Dr. Sallai János: A nemzetközi rendszert kezdete
- Semsei Ferenc: „Püski Sándor és társai” – Megfigyelés és konstrukció
- Beke József: A terrorelhárítás kezdetei Magyarországon. A „C-79-es” akta
- Krajcsír Lukács: „A kapitalizmus minél előbbi vereségéért» – A csehszlovák állambiztonságnak dolgozó Cynthia Roberts története
- Sz. Kovács Éva: A külképviseletek állambiztonsági tevékenysége
- Mezei József: A III/II. Csoportfőnökség rendeltetése és működése
- Dr. Regényi Kund Miklós: Gyöngyszem egy régebbi korból – Egy, a két világháború közötti szabályzat és annak kalandos útja a levéltárba
- Dr. Papp István: Az elbocsátott légió nyomában. Esmék, ügyek, módszerek
- Dr. Czene-Polgár Viktória: Az állambiztonság szerepe a gazdasági bűncselekmények felderítésében 1945-1956
- Dr. Solti István: A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége operatív rendszabályainak dinamikája
- Dr. Vörös Géza: Az állambiztonság hálózaton kívüli információszerző technikái
- Tóth Eszter: Az operatív nyilvántartás változásai 1945-1989 között
- Dr. Dobák Imre: A belügyi rádióelhárítás nemzetközi együttműködése

→ Dr. Vida Csaba: Az elemzés-értékelés evolúciója (A rendszerváltás előtti katonai titkosszolgálati gondolkodás és annak hatásai)

→ Bandi István: A román titkosszolgálatok kémelhárító tevékenysége a testvéri szocialista országok ellen 1964-1989 között

→ Orbán-Schwarzkopf Balázs: Csempészés diplomáciai fedésben

2022. december 8.

Az **Történelmi Kávéház** programsorozat keretében Müller Rolf, Krahulcsán Zsolt és Takács Tibor részvételével kerekasztal-beszélgetésre került sor, Papp István tudományos fősztályvezető moderálásával.

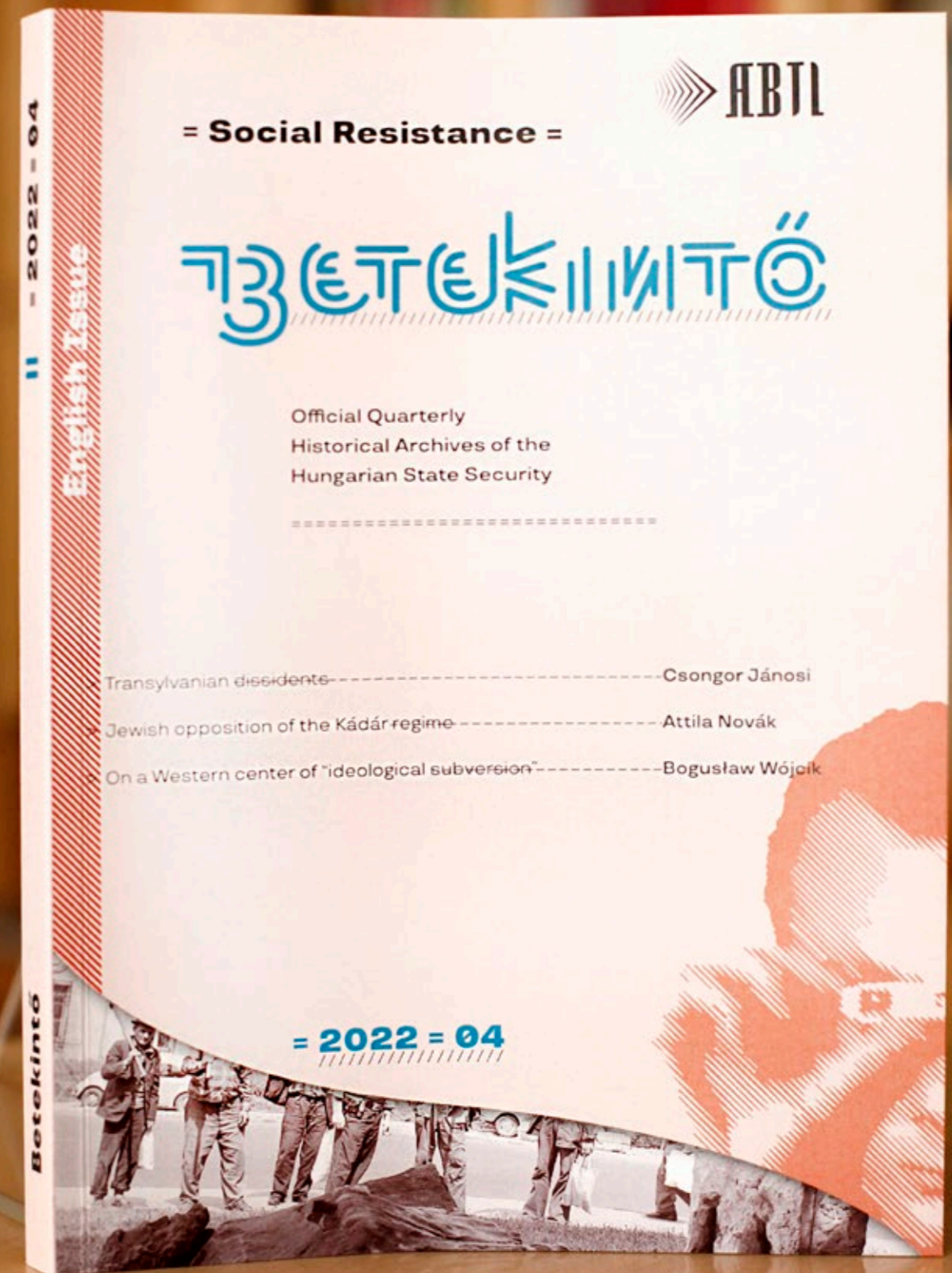
2022. december 15.

A **Dokufilmklub** decemberi programján a „...ti is élni fogtok.” – *Pógyor István mártírhalála* című dokumentumfilm vetítésére került sor. A vetítést követően Ablonczy Bálint, a film forgatókönyvének írója és rendezője volt a filmklub vendége.

2022. december

Megjelent tudományos folyóiratunk, a **Betekintő** 2022. évi utolsó és egyben a **folyóirat első angol nyelvű száma**. A 2022/4. szám tartalma:

- Nándor Pócs: A new Beginning
- Gergő Bendegúz Cseh: The Survival Network. Report on the Budapest meeting of the Secret Service Archives
- Csongor János: Transylvanian Hungarian dissent in the 1980s – Forms of expression: samizdat, individual attitude, underground scientific circle
- Gábor Danyi: Civil Rights Activist, Centaur or the Thief of Baghdad? – The Identity of György Krassó and the Functioning of His Samizdat Publishing House between 1982-1985
- Eszter Kovács: Informal operation, formal presence – The functioning of the Art Camp of Friendship in Gyergyószárhegy in the Ceaușescu era (1974-1989)
- Attila Novák: The single majority – The Salom Peace Group or Jewish opposition voice at the of the Kádár regime in Hungary
- Bogusław Wójcik: Keston College (1969-1989) and the evaluation of its activities, by the Polish communist intelligence
- Béla Nóvé: "West Meets East" – The European Cultural Forum and Counter-Forum of Budapest 1985
- Dorottya Szénási: Regime criticism as a form of resistance – Social resistance or social support behind critics of the regime.

Személyzeti helyzet

A Levéltár 25 éves fennállása óta a 2022-es volt a harmadik legmozgalmasabb év a személyi változások és a feladatok területén, ezt a számok is alátámasztják. A Történelmi Levéltár 2022. évre jóváhagyott álláshely kerete 107 fő volt, ezt sikerült az év során folyamatosan feltölteni. Hatan nyugállományba vonultak (ebből két vezető), öt fő közös megegyezéssel távozott, ketten mondtak le a jogviszonyukról, valamint két főtől kellett megválni próbaidő alatt. A feladatok ellátására alkalmas új munkatársak kiválasztását nyílt, illetve meghívásos pályázattal bonyolítottuk le. A veszélyhelyzet idején biztosítottuk az otthoni munkavégzés feltételeit, ez a Levéltár 30 dolgozóját érintette különböző időszakokban. A Levéltár hétéves stratégiai szakmai fejlesztése keretében két adatrögzítőt munkaviszonyban foglalkoztattunk.

Munkatársaink közül 2022 folyamán heten sikeres közigazgatási alap-, hatan szakvizsgát tettek. 2022-ben négy történelem szakos egyetemi hallgató érkezett a Levéltárba 10 órás szakmai gyakorlat elvégzésére, ők megismerkedtek a Levéltár által ellátott törvényi feladatokkal, szakmai munkával, a Levéltárban őrzött iratanyag tipológiájával, struktúrájával és forrásértékével.

Az iratkezelés közlevéltári felügyelete

A Levéltár illetékességi körének módosulásával járó feladatokat a jogszabályi keretek, a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény és annak 2020-ban történt módosításai, a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015 (V.27.) EMMI rendelet mellett, a közfeladatokat ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2002. (XII.29.) Korm. rendelet, illetve az elektronikus formában tárolt iratok közlevéltári átvételének eljárásrendjéről és műszaki követelményeiről szóló 34/2016 (XI.30.) EMMI rendelet írják körül.

A KÖZLEVÉLTÁR SZERVNYILVÁNTARTÁSA

A Levéltár 2022-ben is naprakészen vezette az 2003. évi III. tv. 8. § (1) bekezdés alapján a szervekről és ezek iratkezeléséről a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/2015 (V.27.) EMMI rendeletben meghatározott adattartalommal a szervnyilvántartást, amit a jogszabálynak megfelelően a Magyar Nemzeti Levéltár részére is átadott.

AZ IRATKEZELÉS KÖZLEVÉLTÁRI ELLENŐRZÉSE

A 27/2015 (V.27.) EMMI rendelet értelmében a nem selejtezhető köziratok fennmaradásának biztosítása érdekében a közfeladatot ellátó szerv iratainak védelmét és iratkezelésének rendjét – az iratkezelési szabályzat alapján – az illetékes közlevéltár ellenőrzi. Személyes ellenőrzésre egy alkalommal került sor.

AZ IRATSELEJTEZÉS KÖZLEVÉLTÁRI ELLENŐRZÉSE

A Levéltár jogszabályi kötelezettségeinek eleget téve továbbra is elbírálta a hozzá illetékességből benyújtott, 1990 után keletkezett iratokra vonatkozó selejtezési jegyzőkönyveket. 2022-ben négy iratképző szerv 513 db iratselejtezési jegyzőkönyvét hagyta jóvá a Levéltár.

6
iratképző szerv

513
iratselejtezési
jegyzőkönyv

A levéltári állomány gyarapodása – iratátadás, iratátvétel

A Levéltár 2022-ben a különböző jogcímenek 9 alkalommal vett át iratokat. Illetékességből 1 alkalommal, magánirat gyűjtésből fakadóan magánszemélyektől 6 alkalommal vettünk át iratot. Az illetékességből átvett iratok 1990 után keletkezettek voltak. Külföldi levéltárakban őrzött magyar vonatkozású iratmásolatot 2 alkalommal vett át az intézmény.

Illetékességből összesen 3,22 iratfolyóméter iratot vettünk át:

- A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Biztonsági Felügyeletről (NBF) 22 kisdoboz (2,64 ifm), 2 nem szabvány méretű doboz (0,48 ifm), 1 irattartó mappa (0,10 ifm), összesen 3,22 ifm terjedelmű, 1991-2006 évkörű iratot vettünk át.

Magánszemélyektől összesen 1,92 ifm iratot, 68 824 MB digitális fényképet (1209 db), 216 db 16-mm-es filmtekerécsset, 34 db VHS kazettát, 2241 db fényképet, 2 tekerécs diafilmet és 95 db diafilm kockát vettünk át:

- Sallai János rendőr ezredestől (az NKE tanszékvezetőjétől) BM oktatófilmeket és a Rendőrtiszti Főiskoláról készült fényképeket (216 db 16 mm-es filmtekerécs, 34 db VHS, 2241 db fénykép, 2 tekerécs diafilm, 95 db diafilm kocka)
- Bene Józseftől a Bene család (főként Bene József csendőr) iratait, kitelepítéssel kapcsolatos iratokat (1924-2020; 0,10 ifm)
- Tyekvicska Árpád történész-levéltárostól a Történelmi Hivatal megalapításával, az információs kárpótlás jogi szabályozásával és szaktanácsadói feladatokkal kapcsolatos iratait (1995-1998; 1,68 ifm)
- Kovalovszky Dániel fotóművésztől a különböző állambiztonsági helyszínekről 2022-ben készített digitális fényképeit (68 824 MB, 1209 db tiff fájl)
- Kéki Andrásné Rácz Károly ny. r. alezredes emlékiratát (1985-1986, 0,02 ifm)
- Lukách Krisztinától édesapja, Lukách Tamás gépészmérnök (a Ganz Vagon- és Gépgyár Munkástanácsának titkára 1956-ban) irathagyatékát (1942-1995; 0,12 ifm)

Magyar vonatkozású külföldi állambiztonsági iratmásolat összesen 78 497,44 MB került a levéltárba:

- A romániai Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanácstól (CNSAS) digitális másolatban 210 dossziéról 63 621,81 MB terjedelmű magyar vonatkozású iratot vett át a Levéltár.
- A Cseh Állambiztonsági Iratok Levéltárától (Archiv Bezpečnostních Složek, ABS) digitális másolatban a levéltárba került 14 875,63 MB (15023 képkocka), 1947-1978 évkörű magyar vonatkozású irat.

2022-ben a Történelmi Levéltár állománya 5,14 ifm irattal, 78 497,44 MB digitális irattal, 68 824 MB digitális fényképpel (1209 db), 216 db 16 mm-es filmtekeréccsel, 2241 db fényképpel, 34 db VHS kazettával, 2 tekerécs diafilmmel és 95 db diafilm kockával gyarapodott.

Az Oral History Interjúk gyűjteménye is tovább gyarapodott, 2022-ben – a járványhelyzet elmúltával – az előző évi egyhez képest kilenc új interjú készült el.

1,92 (ifm)
68 824 (MB)
Magánszemélytől

78 497,44 (MB)
Magyar vonatkozású
külföldi állambiztonsági
iratmásolatok
(CNSAS, ABS)

5,14 (ifm)
147 321,44 (MB)
Összesen

AZ IRATANYAG GYARAPODÁSA (IFM, MB)

Átadó szerv	2017	2018		2019		2020		2021		2022	
	ifm	ifm	MB	ifm	MB	ifm	MB	ifm	MB	ifm	MB
Alkotmányvédelmi Hivatal	1,45			1,20		3,00		1,68			
Információs Hivatal	13,56										
Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat		0,04		1,44				49,24			
Nemzetbiztonsági Szakszolgálat								0,24			
Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Biztonsági Felügyelet										3,22	
Igazságügyi Minisztérium		0,12	9932,80								
Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság				472,31	28,50						
Magyar vonatkozású külföldi állambiztonsági iratmásolatok (CNSAS, ABS)			198 712,52		114 838,02	155 685,79	101 706,03	78 497,44			
Magánszemély	0,03	1,18		2,29	8 681,32	0,18	353,10	1,74	1,92	68 824,00	
Összesen	15,04	1,34	208 645,32	477,24	123 547,84	3,18	156 038,89	52,9	101 706,03	5,14	147 321,44

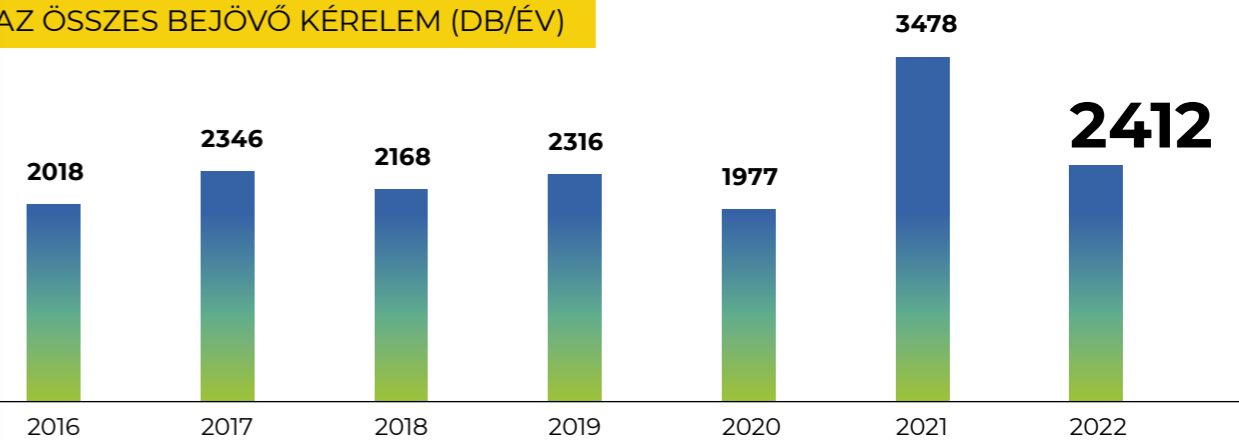
Mérföldkővet jelentett a Levéltár történetében a 2022. július 8-án, az állampolgári betekintési kérelmekkel kapcsolatosan bevezetett új szolgáltatás, vagyis az ügyfélkapun keresztül történő információs kárpótlás biztosítása.

Ennek köszönhetően megteremtettük a lehetőségét annak, hogy az információs kárpótlás miatt hozzánk forduló ügyfelek a Levéltár honlapján elérhető betekintési kérelmet közvetlenül tölthessék ki. Az űrlap kitöltésének megkezdése előtt biztosítottuk, hogy az ügyfelek választhassanak az ügyfélkapus és a korábbi kérelmezési forma közül. Ennek az új szolgáltatásnak a sikerét mi sem jelzi jobban, mint az, hogy bevezetését követően a bejövő kérelmek 75%-át már ügyfélkapun keresztül nyújtották be. A Levéltár 1997 óta az információs kárpótlással kapcsolatban összesen 1 062 969 lap másolatot adott ki az ügyfeleknek. Az intézmény megalakulásától kezdve eddig összesen 63 ezer kérelmet teljesítettünk. A 2022-es évben az információs kárpótlással kapcsolatosan összesen 2412 kérelem érkezett a Levéltárba. Bár ez a szám az előző évhez képest némi csökkenést mutat, az utóbbi hét év hasonló adatai közül mégis ez a második legmagasabb kérelemszámot eredményező esztendő.

1 062 969
információs kárpótlásként
kiadott lapmásolat

Állampolgári ügyek intézése

AZ ÖSSZES BEJÖVŐ KÉRELEM (DB/ÉV)

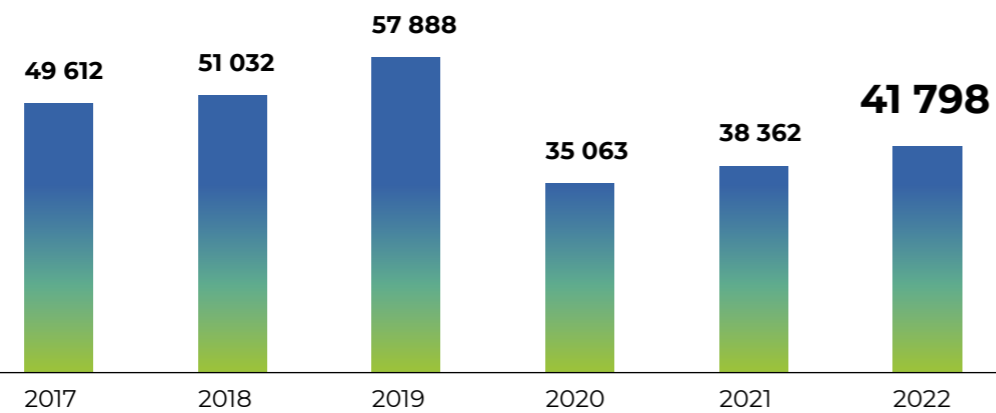

A 2022-es esztendőben 2138 új kérelem érkezett a Levéltárba. A kérelmek száma ugyan csökkent, de – a 2016 és 2020 közötti évekkel összehasonlítva – az érdeklődés a Levéltár felé így sem csökkent. 2022-ben havonta átlagban közel 180 új kérelmet rögzítettünk.

Az online kitölthető kérelmek száma a többi beadási módhoz képest (személyes, e-mail, postai) a 2022-es évben is meghatározó volt: a Levéltárhoz beadott kérelmek háromnegyede érkezett interneten keresztül. Bár a tavalyi évhez képest ez csökkenést jelent (2021-ben a kérelmek 92 %-át az interneten keresztül küldték be hozzánk), de az akkori magas szám egyértelműen a koronavírus-járvány számlájára írható. 2022-ben 273 ismételt kérelmet – ún. újrafuttatást – regisztráltak a munkatársak. A korábban beadott kérelmeknél ismételt kutatást folytattunk, ennek során a Levéltárba került új iratanyagok, illetve a levéltári feldolgozásnak köszönhetően 116 személyre vonatkozóan 8404 oldalnyi új iratanyagot készítettünk elő. Az év folyamán egyetlen érintett sem élt zárolási jogával, helyesbítést csak egy ügyfél kért.

75%
online
kérelem

A KIADOTT IRATMÁSOLATOK SZÁMA (OLDALSZÁM/ÉV)

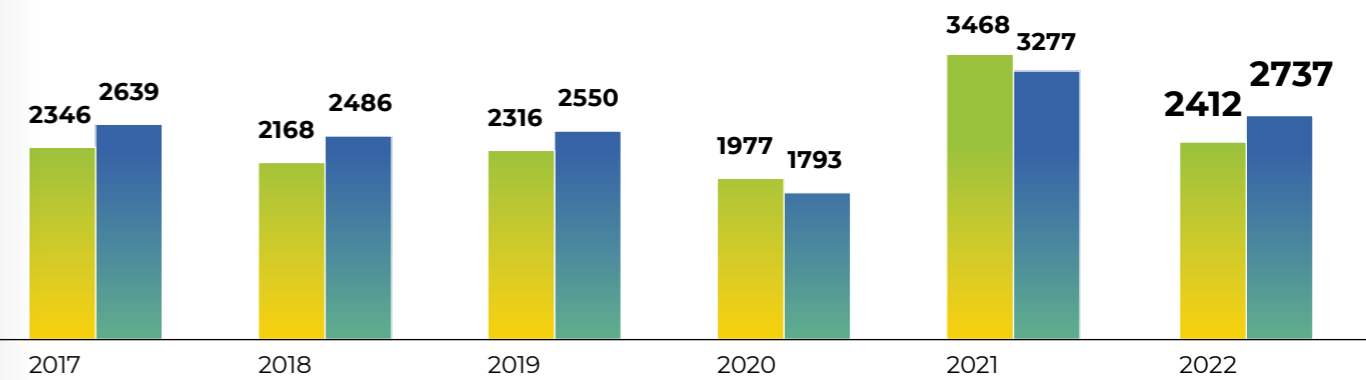
2022-ben 2737 ügyiratot zártak le a munkatársak, ami a beérkezett, 2138 új kérelemhez képest több mint 20%-kal több elintézett aktát jelent.

Hivatalos szervek kérelmeire 20 esetben regisztráltunk megkeresést, részükre 674 lapnyi iratmásolatot küldtünk meg.

A 2003. évi III. törvény 5. § (6) bekezdése szerinti, vagyis közszereplő személy hálózati tevékenységének megismerése céljából két állampolgár adott be kérelmet. A kiadott másolatok száma emelkedett. Az év folyamán összesen 41 798 lap fénymásolatot adtunk át, illetve postáztunk a kérelmezőknek, így havonta átlag közel 3500 lappal szolgáltuk az információs kárpótlást. Természetesen a fellelt lapok száma ennél magasabb, 47 379 lap volt, ami abból adódik, hogy sok kérelmezőnél még folyamatban van az iratok kiadása a szükséges okmányok bemutatása miatt.

Az előkészített iratmásolatok többségét személyesen adtuk át – 536 esetben – a kérelmezőknek. Postai úton 243 küldeményt továbbítottunk.

A BEADOTT KÉRELMEK ÉS AZ IRATÁROZOTT ÜGYIRATOK (DB/ÉV)

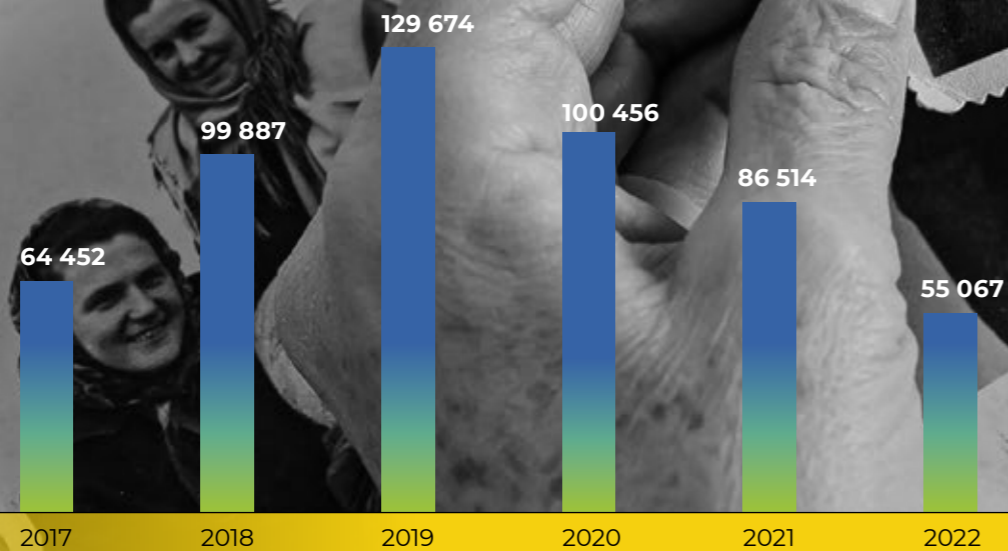

Beadott kérelmek

Lezárt ügyek

Az állampolgárok részére 398 ügyirathoz kapcsolódóan 764 hálózati személy azonosítását végeztük el, 57 kérelmező maga is hálózati személy volt. A fedőnevek azonosítása során 433 esetben volt eredményes a keresés, ez azt jelenti, hogy a kérések több mint 56 %-ában tudtunk sikeres azonosítást felmutatni, így 2022-ben 1256 lap fénymásolatot adtunk ki az állampolgárok számára. Az év folyamán hét személy részére készítettük elő átvilágítási anyagaikat, összesen 178 lap fénymásolatot adtunk át nekik.

Kutató- szolgálat

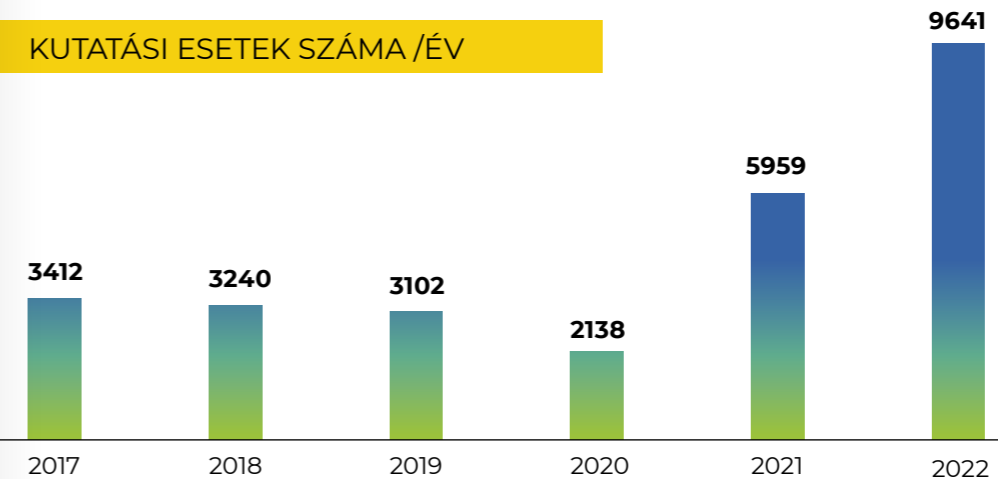
Az állampolgárok információs kárpótlása mellett a Levéltár másik meghatározó tevékenysége a tudományos kutatók kiszolgálása, valamint a kutatószolgálat működtetése. 2022-ben 165 új kutatási témával jelentkeztek a kutatók.

2003-tól kezdődően összesen 3672 különböző kutatási kérelem érkezett a Levéltárhoz. 2022-ben 35 alkalommal kérték a kutatók korábbi engedélyük meghosszabbítását, további 24 esetben pedig a téma módosítását, illetve az időhatár kiterjesztését.

A 2022-es esztendőben 260 kutató összesen 1118 kutatási alkalommal jelent meg személyesen a kutatóteremben. A személyes megjelenés mellett a kutatók egyre aktívabban vették igénybe az e-kutatás lehetőségét.

2022-ben az e-kutatas.abtl.hu weboldalunkra 8523 alkalommal léptek be. (Ez a szám 2021-ben még csak 4938 volt.) A személyes jelenléti kutatások és az e-kutatás során belépések számát összesítve a kutatók a 2022-es esztendőben 9641 alkalommal tekintettek bele a számukra elkészített iratanyagokba. (2021-ben összesen 5962 esetben éltek a kutatók a személyes és az online kutatás lehetőségével.)

KUTATÁSI ESETEK SZÁMA /ÉV

Tavaly 11 külföldi kutató látogatta intézményünket, közülük nyolcan az Európai Unión belülről érkeztek (3 német, 1-1 román, olasz, belga, finn és szlovák állampolgár), hárman pedig az EU-n kívülről (2 amerikai, 1 albán állampolgár) keresték fel a levéltárat.

Elutasított kutatói kérelem nem volt, és mindössze egyetlen kutató volt, akinek nem tudtunk iratanyagot kiadni, mert az általa keresett témakörre vonatkozóan nem találtunk adatot.

2022-ben 12 858 lap fénymásolatot adtunk ki a kutatóknak, amiből 1024 volt a digitalizált fotó. Digitális másolatként összesen 41 185 lapnyi másolatot készítettünk elő. 2022-ben – a papír és a digitális formában kiadott anyagokat összesítve – 55 067 lap terjedelemben készítettünk elő másolatokat.

KUTATÓI FÉNYMÁSOLATOK SZÁMA (LAP/ÉV)

A hálózati nyilvántartásban 267 kutatói kérésre 611 személynév és 447 fedőnév kapcsán összesen 1058 esetben folytattunk kutatást, amely 231 alkalommal, 22 %-ban volt sikeres. A kutatók kérésére 888 oldal hálózattal kapcsolatos fénymásolatot adtunk ki. (Ez a szám 2021-ben 670 oldal volt.)

165
új kutatási téma

260
kutató

9641
kutatási esetszám

1118
személyes
kutatási bejelentkezés

8523
online
kutatási bejelentkezés

55 067
kutatói másolat

A levéltári feldolgozó munka, állományvédelem, digitalizálás, informatika

A levéltárak, így a Történeti Levéltár számára is kiemelt feladat a kezelésében lévő iratanyagok nyilvántartása, megőrzésének elősegítése, mind alaposabb feldolgozása, az iratanyag rendezése, valamint a levéltári iratanyag használatát megkönnyítő segédletek (nyilvántartások, adatbázisok) készítése. Ezen egymásra épülő feladategyüttes kapcsán az alábbiakat érdemes külön is kiemelni.

A Levéltár az 1995. évi LVI. törvény 13. § c) pontja és a 27/2015. EMMI rendelet 4.§ (3). bekezdése alapján naprakészen vezette a fondtörzskönyvet, az elvégzett belső levéltári munkáknak megfelelően aktualizálta a fondösszeíket, az iratgyarapodásokat a jogszabályoknak megfelelően a gyarapodási naplóban rögzítette. A fenti jogszabályok alapján megküldte a Magyar Nemzeti Levéltárnak a törzskönyvi nyilvántartást és a gyarapodásról szóló jelentést, valamint a kulturális statisztikai rendszer (Kultstat) webes adatkitöltő felületére feltöltötte a kormányrendeletben előírt kötelező kulturális statisztikai adatokat.

A LEVÉLTÁRI FELDOLGOZÓ MUNKA

RENDEZÉSEK

2022-ben a rendezések az iratátvételekhez kapcsolódóan történtek, illetve folytattuk a Vizsgálati dossziék előző évben elkezdett ellenőrző rendezését, és az ehhez kapcsolódó raktári nyilvántartás készítését.

Ezek mellett a fő feladat a Buda-Dél internálótábor különböző állagokban található iratainak összegyűjtése (alapszintű rendezése), valamint sorba rendezése, vagyis az eredeti irattári rend visszaállítása (középszintű rendezése) volt.

A Vizsgálati dossziék ellenőrző rendezése és az 1950 előtti személyes szabadságot korlátozó intézkedések címén átvett iratok rendezése a következő évben is folytatódni fog.

→ **Alapszinten** a 2022. évben 23,62 ifm irat (192 kisdoboz, 1 Adria, 1 irattartó mappa), 216 db 16 m-es film, 27 db VHS, 1 db DVD, 2241 db fénykép, 2 tekercs diafilm, 95 db diafilm kocka, 78 497,44 MB digitális irat (114361 képkocka) rendezése történt meg.

→ Az alapszintű rendezést követően középszinten is rendeztük a Buda-Dél Internálótábor iratait és a Cseh Állambiztonsági iratok Levéltárától (ABS) a Levéltárba digitális másolatként bekerült iratanyagot. A Buda-Dél Internálótábor iratainak középszintű rendezése során sorozatokat, tételeket alakítottuk ki, a sorozatokon, tételeken belül az iratok irattári rendjét (évek, iktatószámok sorrendjében) állítottuk vissza.

→ **Középszinten** összesen 70 kisdoboz, 8,40 ifm és 14 875,63 MB digitális iratanyag rendezését végeztük el.

→ **Darabszintű** rendezésre a magániratok átvételekor került sor, összesen 0,34 ifm iratot rendeztünk így.

2022-ben összesen 32,36 ifm papíralapú és 93 373,07 MB digitális irat rendezésére került sor.

78 497,44
MB digitális irat
alapszinten

14 875,63
MB digitális irat
középszinten

93 373,07
MB digitális irat
darabszinten

HAGYOMÁNYOS SEGÉDLETEK KÉSZÍTÉSE, ADATBÁZISOK ÉPÍTÉSE

→ A raktári nyilvántartások a 27/2015. (V.27.) EMMI r. 37. §-ában meghatározott szabályok szerint készültek el, ezeket kutatótermi számítógépen és – az adatvédelmi szabályokat figyelembe véve – az interneten is elérhetővé tettük. 2022-ben összesen 193,68 ifm iratról, 68 824 MB digitális fényképről, 14 875,63 MB digitális iratról, valamint 12 VHS videokazettáról és 1 DVD-ről készítettünk raktári nyilvántartást.

→ A Levéltár központi adatbázisa (ABTLInfo) egyszerre szolgál levéltári segédletként, ügyfél- és kutatószolgálati nyilvántartásként és az előkészítő munkákat támogató, munkafolyamat-követő számítógépes programként. 2022-ben a korábbi évek kialakult gyakorlatának megfelelően a Levéltár munkatársai folytatták az iratokban szereplő személyek legfontosabb adatainak számítógépes rögzítését, valamint az iratokra vonatkozó információk pontosítását. Az adatbázisban 15 343 esetben rögzítettünk új neveket, 44 743 esetben pedig módosítottuk a korábban bevitt személyek adatait, együttesen tehát 60 086 esetben történt névmódosítás. 1303 esetben rögzítettünk új dosszié/ügyirat szintű rekordot és 21 918 esetben módosítottunk a dossziék, ügyiratok adatait. Ennyivel nőtt tehát a találati valószínűség is a keresések során. 2022. december 31-én 239 901 dosszié/ügyirat/tétel, valamint 1 010 301 személy adatai szerepeltek az adatbázisban (ugyanazon adatok a tavalyi év végén: 238 709 dosszié/ügyirat és 996 425 személy).

→ 2022-ben is folytattuk az egykori politikai rendőrség működésével, szervezeti felépítésével kapcsolatos normák (parancsok, utasítások, ügyrendek stb.) közzétételére létrehozott, a Levéltár honlapjáról is elérhető Állambiztonsági Parancsok című adatbázis (<http://www.abparancsok.hu>) építését.

2022 folyamán az 1954-1957 közötti időszak feldolgozásával folytattuk az adatbázis építését. Az 1945-1990 közötti időszakból a tavalyi 4843 parancssal szemben 2022. december 31-étől már összesen 5627 különböző állambiztonsági parancs, norma, utasítás érhető el szöveges és kereshető formában.

→ Az iratokban található fényképanyag rendkívüli történeti értéket képvisel és kutatói szempontból is igen népszerű. A fotók feldolgozása évek óta folyamatosan tart. Egyrészt a digitalizálásra került dossziékból az igazolványképek adatait rögzítjük a központi adatbázisban, másrészt pedig a napi munkák során előkerült fényképek adatait dolgozzuk fel és egészítjük ki. 2022-ben 5569 db fénykép adatait rögzítettük vagy pontosítottuk az ÁBTLInfo fotóadatbázisában. Összehasonlításképpen 2021-ben összesen 1734 fényképet azonosítottunk be és rögzítettük adataikat az adatbázisban. Az ÁBTLInfo-ban összesen 54 521 kép adata van rögzítve, amelyből 7186 weben is megjeleníthető, vagyis nyilvánosan hozzáférhető. (Tavaly 47 380 kép adata volt az ÁBTLInfo-ban, 7122 pedig online is elérhető volt.)

központi
adatbázisban

239 901
dosszié/ügyirat/tétel

1 010 301
személy adatai

5627
digitalizált parancs
összesen

7186
nyilvánosan
elérhető fotó

→ A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalom- és Kommunikációtudományi Intézete, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára között 2019. szeptember 4-én kötött együttműködési megállapodás alapján a hálózati statisztikák adatbázisának építését 2022-ben tovább folytattuk.

→ Az év során folytatódott az állambiztonsági vezetők adatainak és pályaképeinek pontosítása az egyik legnépszerűbb, interneten keresztül is elérhető nyilvános adatbázisunkban, az állambiztonsági archontológiában.

→ 2022-ben folytatódott a „Jeltelenül elföldelve” című honlap/adatbázissal kapcsolatos kutatás, és az eredmények feltöltése. Több mint kétszeresére nőtt az adatbázisban szereplő elhunyt személyek száma. A honlap/adatbázis 2022 végén 514 elhunyt személy és a hozzá kapcsolódó 152 büntetőeljárás adatait tartalmazta. (2021-végén 186 elhunyt személy és 96 büntetőeljárás adatát tartalmazta az adatbázis.)

→ 2022-ben tovább folytattuk a „Topotéma: Állambiztonság, a magyar politikai rendőrség topográfiaja” c. tudományos népszerűsítő adatbázis készítését. A honlap informatikai fejlesztése mellett elkezdődött a szócikkek megírásához szükséges levéltári kutatás, fényképek gyűjtése, valamint külső helyszínek fényképezése, filmezése.

ÁLLOMÁNYVÉDELEM

→ Komoly problémát okozott az év során a klímaberendezés többszöri leállása, illetve javításának elhúzódása. Emiatt a pinceszinti IV-es és V-ös raktárakban penészfertőzést tapasztaltunk a gipszkarton falakon. Bár volt olyan falfelület, ahol a penészfertőzés határérték feletti volt, szerencsére az ott tárolt iratanyagra nem terjedt át. Az említett raktárakban tárolt iratanyagot – azok védelme érdekében – átköltöztettük, a falakat pedig fertőtlenítettük.

→ 2022-ben tovább folytatódott a levéltár komplex állományvédelmi programja, ezen belül pedig az iratok tömeges savtalanítása. 2022-ben összesen 3143 dossziét készítették elő a kollégák digitalizálásra. A szkennelésre előkészített dossziék kb. 15%-ánál volt szükség restaurátori beavatkozásra. Ebben az évben összesen 77 284 pagina tömeges savtalanítására került sor. Ebből 77 275 pagina volt saját iratanyag, 9 pagina pedig magánirat (a Cziffra György-hagyaték).

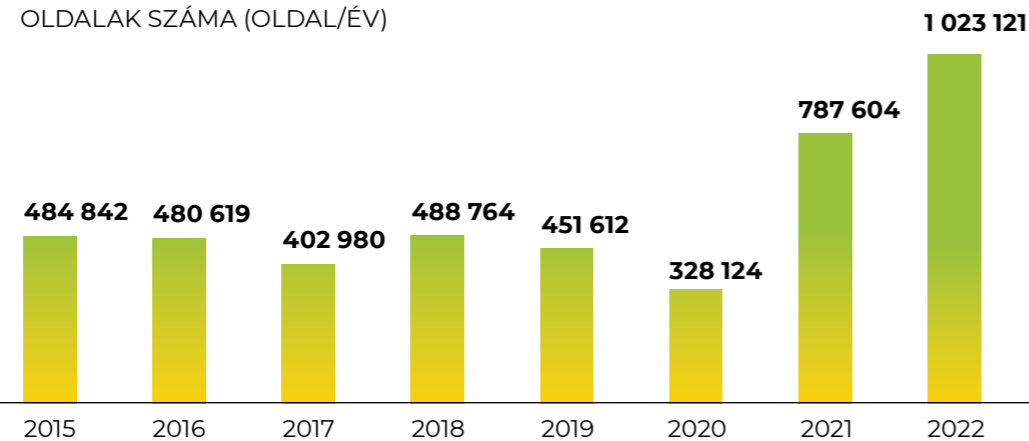
→ Állományvédelmi okokból az iratoktól több éve különválasztjuk a különböző tárgyi és egyéb mellékleteket. A dossziékból kiemelésre került 1 db filmszalag, 82 dossziéból 2362 db filmnegatív kocka, 62 db fénykép, 8 db tárgy és 38 db kézirat jellegű és egyéb irat (tervrajz, térkép, plakát, újság, röplap stb.). A kiemelt tárgyak közül 18 db térkép, plakát, oklevél, tervek – összesen 9 m² – restaurálására került sor.

3143
dosszié előkészítése
digitalizálásra

77 284
oldal savtalanítása

A KÖZPONTI ADATBÁZISBA BETÖLTÖTT DIGITALIZÁLT
OLDALAK SZÁMA (OLDAL/ÉV)

1 023 121
szkennelt oldal

6 591 542
digitális iratmásolat
összesen

DIGITALIZÁLÁS

A Levéltár kiemelt feladatai közé tartozik a veszélyeztetett állapotú és/vagy gyakran használt iratanyag digitalizálása és elektronikus másolati példányok biztosítása. Ez tekinthető egyszerre állományvédelmi, segédlet-készítési és informatikai feladatnak is. 2022-ben összesen 712 378 oldalnyi levéltári anyagot, 6242 darab fotót, ezen felül az új mikrofilmszkennel folyamatos kihasználásával 386 803 darab mikrofilmet digitalizáltunk. 2022-ben mindösszesen 1 023 121 oldalt töltöttünk be a központi adatbázisba. A levéltár központi adatbázisában így 2022. december 31-én már 6 591 542 oldalnyi digitális iratmásolat állt rendelkezésre.

INFORMATIKA

A Levéltár informatikusai 2022-ben is ellátták a napi működéshez szükséges informatikai rendszerek felügyeletét, elvégezték az ezzel kapcsolatos fejlesztéseket és a 7 éves intézményfejlesztési projekt kapcsán felmerült számítástechnikai feladatokat. Az év során kiemelt feladata volt:

- az elektronikus kutatóterem (e-kutatás) és az e-ügyfélszolgálat szolgáltatásainak fejlesztése, működtetése és karbantartása;
- a belső levéltári munkát támogató rendszerek (hálózati, savtalanító, fénymásoló-nyilvántartó ÁBTLInfo stb.) folyamatos karbantartása, szükség szerinti fejlesztése, a szervereken tárolt adatok rendszeres biztonsági mentése;
- a Levéltár iratkezelési, pénzügyi és humánpolitikai tevékenységei során használt informatikai rendszerek (DMSOne, Forrás, KIRA stb.) támogatása;
- a tudományos és közművelődési feladatokhoz kapcsolódó online oldalak, honlapok, adatbázisok (www.abtl.hu, www.munkataborok.hu, www.abparrancsok.hu, www.betekinto.hu, www.csernobil-archivum.hu, www.tuntetes-

archivum.hu., <https://jeltelenul.hu>, ÁBTLInfo, Fotóadatbázis, Archontológia, e-kutatás online, e-betekintés) működtetése és karbantartása;

→ az intézmény informatikai eszközeinek beszerzése, szervelése és karbantartása;

→ az 1990 utáni digitális iratok átvételére való felkészülés során szükségessé vált műszaki tervezések, előkészületek és beszerzések;

A Levéltár informatikusai és levéltárosai részt vettek a Levéltár elektronikus iratkezelési rendszerének továbbfejlesztésében; a levéltári információs rendszer, az ÁBTLInfo – amely egyszerre levéltári segédlet, kutató- és ügyfélnyilvántartás – újratervezésében:

→ Az interneten történő publikus és kutatói hozzáférés, valamint a digitális ügyintézésre történő átállás érdekében további modulal (WEB-es kommunikáció fejlesztése) bővítettük a Levéltárnál 2018. évben bevezetett iktató programot.

→ A 7 éves stratégia keretében folytatódott a Levéltári információs rendszerek (THINFO/ABTLINFO/LIR Online) fejlesztése, a LIR publikus rendszer UX ÉS UI tervezése,

→ 2022 decemberében elkészült a 7 éves terv másik fontos fejlesztési komponensének, az OAIS szabvány szerinti hosszú távú archiváló rendszer megvalósításával kapcsolatos helyzetfelmérés. Ennek keretében feltérképeztük a létező és lehetséges megoldásokat, azok fenntarthatósági feltételeit. Ezt összevetettük az ÁBTL részéről fennálló technikai és egyéb követelményekkel, ami alapján kiválasztottuk azt a két rendszert, amelyekkel 2023-ban a hosszútávú archív tároló megvalósítása projekt 2. szakaszában pilot projekt keretében teszteljük a digitálisan keletkezett strukturálatlan, tanúsított iktatási rendszerből, valamint relációs adatbázisból történő iratátvételt, illetve hosszú távú archiválásra történő előkészítést, a hosszú távú archív tárolóba történő betöltést és visszanyerést.

→ 2022-ben újabb pilot projektet indítottunk a THInfo-ba betöltött digitalizált iratállomány OCR-ezett, strukturálatlan adatállományában előforduló entitások felismerésre (NER) AI alkalmazásával a Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet egy munkacsoportjával.

→ Folytatódott a „Topotéma: Állambiztonság, a magyar politikai rendőrség topográfiaja” c. tudományos népszerűsítő adatbázis és honlap informatikai fejlesztése.

Történettudományi
 kutatások,
 közönség-
 kapcsolatok,
 közművelődés

A Történeti Levéltár 2022-es esztendőben végzett tudományos munkája az intézmény tevékenységét szabályozó törvényi előírásokhoz igazodva az államvédelem-állambiztonság, valamint az 1945 és 1990 közötti magyar történelem témaköreit érintő kutatásokra, az eredmények közzétételére, valamint az intézmény iratait és működését bemutató közművelődési feladatokra koncentrált. A feladatok ellátását, főként a közművelődés és a nemzetközi kapcsolatok vonatkozásában nehezítette a koronavírus majd az orosz-ukrán háború, illetve az azt következő energiaválság.

A korlátozások ellenére Levéltárunk 2022-ben egy nemzetközi konferencia mellett két tudományos konferenciát és két minikonferenciát szervezett. Ebben az évben a Levéltár volt a soros a **European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files** éves konferenciájának megrendezésében.

Ismeretterjesztő céllal rendeztük meg 2022. június 15-én **A „banderisták” harca – Harc a „banderisták” ellen Az ukrán nemzeti radikalizmus útjai a II. világháború alatt és után** címmel című minikonferenciát. Fontos esemény volt a Levéltár fennállásának 25. évfordulóján az a minikonferencia, amelynek keretében könyvtárunk felvette az **ÁBTL Hevesy Pál Könyvtár** nevet. Folytatva az előző évben megkezdett gyakorlatot, 2022. október 17-én tartottuk az 1962-es évre fókuszáló **„...hatvanegy, hatvankettő, hatvanhárom...”** című tudományos konferenciánkat. Az intézmények közötti együttműködés erősítése jegyében 2022. december 2-án **online konferenciát** rendeztünk a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen közösen **XX. századi magyar titkosszolgálatok** címmel. Az itt elhangzott előadások absztrakjai online kötetben váltak elérhetővé. A Nemzetbiztonsági Tanszék vezetője, Dobák Imre egyetemi docens reményét fejezte ki, hogy 2023 decemberében – immár a megteremtett hagyomány folytatásaként – újabb közös konferenciára kerülhet sor, akár már személyes jelenlét formájában. A Levéltár munkatársai **négy önálló könyvben** tárták kutatási eredményeiket a nyilvánosság elé, emellett megjelent a *Visszhang* című kétnyelvű forráskiadvány, valamint a Levéltár új állandó kiállításához kapcsolódó katalógus, vagyis az ÁBTL hat munkával volt jelen a tudományos könyvkiadás piacán:

→ Jobst Ágnes: *A Stasi működése Magyarországon. A keletnémet és a magyar állambiztonság kapcsolatai 1955–1989*. 2. kiadás Budapest, Jaffa Kiadó, 2022. (E-könyv)

→ Krahulcsán Zsolt: *Biszku. A megtorlás belügyminiszterének életútja*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2022. 304.

→ Pócs Nándor: *Varjúserreg. Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai*. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022.

→ Takács Tibor: *Láthatatlan város. Állambiztonsági fotók a Kádár-kori Nyíregyházáról*. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 164. (Közelmúltunk hagyatéka)

→ *Visszhang. Az 1956-os magyar forradalom és az ukrán társadalom a KGB dokumentumainak tükrében*. Összeállították: Andrij Kohut, Cseh Gergő Bendegúz, Baráth Magdolna, Irina Lyabakh, Olekszandr Pahirya. Szerkesztette: Baráth Magdolna, Irina Lyabakh, Anna Morgun. Budapest – Pécs – Kijev, Ukrajna Biztonsági Szolgálata Állami Ágazati Levéltára – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022.

→ *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [kiállítási katalógus.] Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 101.

5
 konferencia
 megrendezése

6
 kötet

10

134
tudományos közlemény
2022-ben

8
idegen nyelvű
tanulmány

87
konferencia-
előadás

6
szerkesztő
munkatárs

29
közművelődési
rendezvény

13 155
látogató Recsken

Emellett fontos jelezni, hogy Zsindely Ferenc naplójából egy utánnomás és egy második, javított kiadás is megjelent. Az év során a Betekintő folyóirat minden tervezett száma megjelent.

A Levéltár munkatársai által készített és megjelent tudományos közlemények száma 2022-ben 134 volt. A nemzetközi tudományos együttműködés csupán az év második felére állt nagyjából vissza a COVID-19 járvány előtti időszakra, így fontos eredmény, hogy 8 idegen nyelvű tanulmány is született a kollégák jóvoltából, öt angol, kettő román, egy pedig német nyelven. Két fordítás is napvilágot látott, egy-egy angol, illetve lengyel szöveget ültettek át magyar nyelvre a kollégák.

Bár a járványhelyzet még mindig nehezítette, vagy éppen az online térbe korlátozta a konferenciákat, a kollégák összesen 87 konferenciaelőadást vagy önálló előadást (14-et idegen nyelven) tartottak. A tudományos eredmények megismertetése végett munkatársaink gyakran szerepeltek valamely online médiumban, rádióban vagy televízióban. A konferenciákon való részvétel már két év óta dinamikusabban bővül, ezek a meghívások az ÁBTL növekvő tudományos presztízsét igazolják vissza. A médiában való részvétel az előző évivel azonos szinten maradt.

A tudományos életben és a felsőoktatásban végzett tevékenység továbbra is jelentős. Opponensként, bizottsági tagként, felkért hozzászólóként 10 alkalommal vállaltak szerepet kollégáink, szakdolgozati vagy doktori témavezetőként ugyancsak 2 ízben szerepeltek a munkatársak. Önálló kötetek vagy tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányok lektorálására 10 alkalommal kérték fel a Levéltár munkatársait. Négy kollégánk folytat jelenleg is doktori tanulmányokat. Az elmúlt évben hat kollégánk is részt vett az egyetemi oktatásban, az ELTE BTK Történettudományi Intézetének Történelem Segéd tudományai Tanszékén, az ELTE Társadalomtudományi Karának Összehasonlító Történelmi Szociológia Tanszékén, illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelmi Intézetének Modern Magyar Történelem Tanszékén tartottak kurzusokat.

Tudományos folyóiratok és könyvsorozatok (Betekintő, Magyar Szemle, Múlt-kor, Rendszerváltó Archívum, Jaffa Kiadó Modern Magyar Történelem) szerkesztőségében 6 kolléga szerepel, egyikük két periódikánál is. Ugyancsak a Levéltár tudományos életbe való beágyazottságát jelzi, hogy a kollégák számos tudományos szakmai szervezet munkájában vesznek részt (Hajnal István Kör Társadalomtörténelmi Egyesület, Magyar Fotótörténelmi Társaság, Magyar Tudományos Akadémia Köztudományi Intézet, Magyar Levéltárosok Egyesülete, Magyar Történelmi Társulat, Szemere Bertalan Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság, Felfedezők Társasága Egyesület).

Közművelődési tevékenységünk a változó körülmények közepette szintén folytatódott, mind a Történelmi Kávéház, mind a Dokufilmklub sok érdeklődőt vonzott, ahogyan a Kulturális Örökség Napjai (KÖN) és a Kutatók Éjszakája programsorozatok is. A Kulturális Örökség Napjain összesen 400 érdeklődő vett részt a Levéltár programjain. Vagyis a 2021-ben, a járványhelyzet miatt erősen megnehezült rendezvénysorozatainkat 2022-ben sikerült felújítani, a 29 közművelődési rendezvény szép számú érdeklődőt, mintegy 1400 látogatót vonzott.

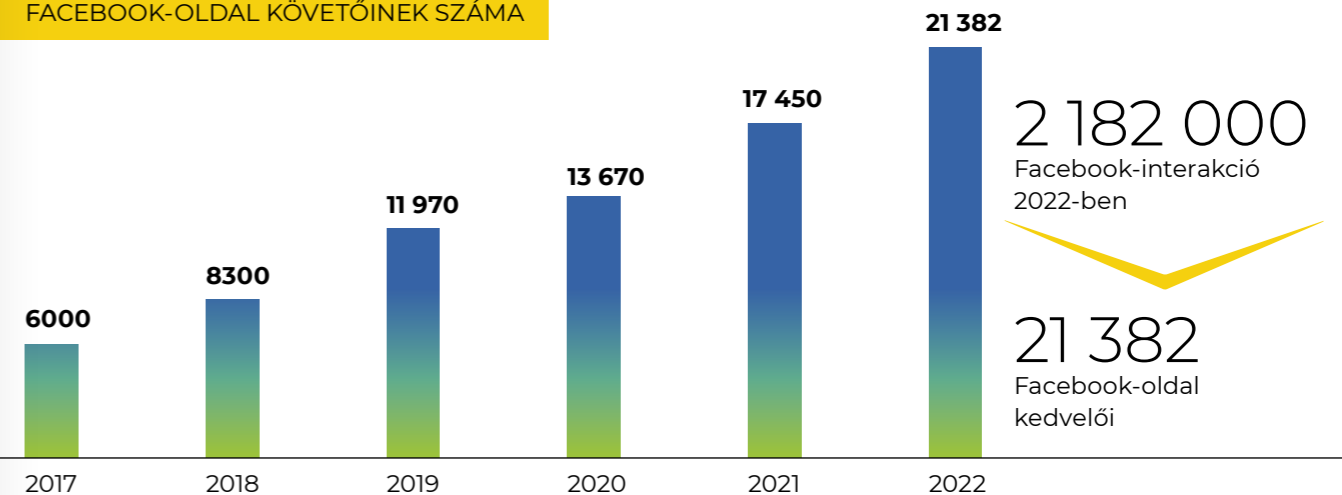
2022-ben a Levéltár két önálló kiállítását (a Levéltár díjnyertes állandó kiállítását, illetve a KÖN idején látható Fialaok – 56 graffiti című kiállítást) 1088-an, a Recsken, a Recski Szövetséggel együttműködésben üzemeltetett kiállítást 13 155-en látták.

Csoportos látogatás keretében 37 alkalommal összesen 605 fő tekintette meg az állandó kiállításunkat, 38 esetben tartottak a munkatársak a levéltári anyagra alapozott tanórán kívüli foglalkozást, illetve levéltári órát összesen 1300 diák részére. Az állandó kiállítások mellett a Levéltár honlapján folyamatosan hat saját készítésű virtuális kiállítás tekinthető meg.

A Történelmi Levéltár munkatársai közül hárman a levéltári szakfelügyelet munkájában is részt vettek, illetve a Levéltár főigazgatója ellátta a levéltári vezető szakfelügyelői tisztséget, valamint betöltötte a Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa elnöki pozícióját is.

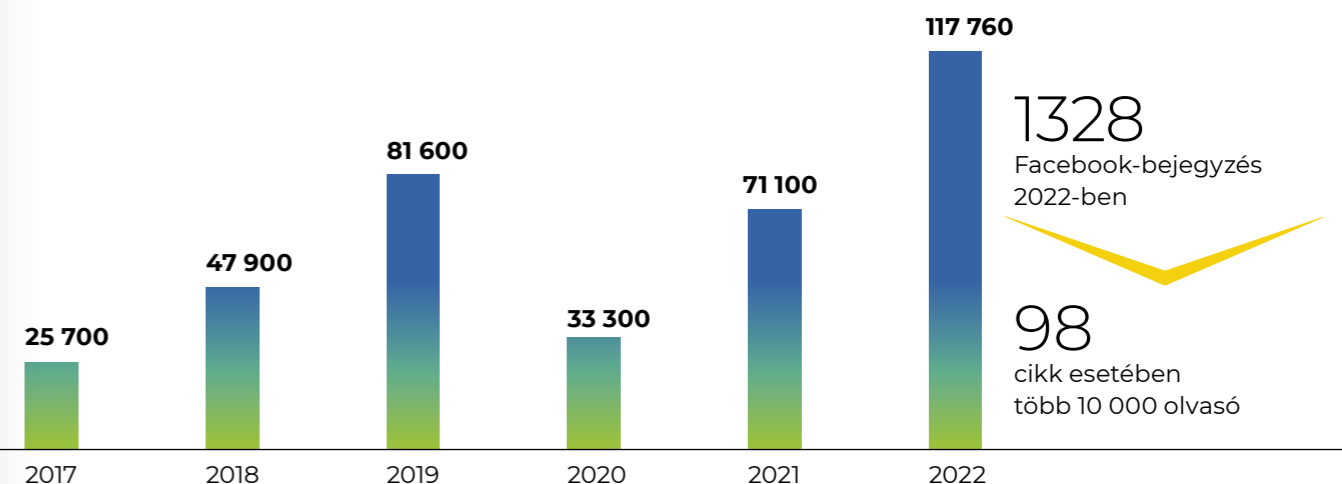
A Levéltár 2022-ben is kihasználta a Facebook nyújtotta kommunikációs lehetőségeket, ezért folyamatosan aktív kapcsolatot tartottunk az érdeklődő állampolgárokkal és kutatókkal. Az oldalunkat 2022-ben 2 182 000 olvasó kereste fel. A Levéltár Facebook-oldal kedvelőinek a száma 17 450 főről 21 382 főre nőtt.

FACEBOOK-OLDAL KÖVETŐINEK SZÁMA

Az év folyamán 1328 bejegyzés került ki az oldalra (2021-ben 1205; 2020-ban 1186). Ezek közül 98 olyan cikk volt, amelyet tízezer főnél többen olvastak (2021-ben 34; 2020-ban 20; 2019-ben 40). A legnépszerűbb ezek közül 117 760 olvasót ért el. (Tavaly a legnépszerűbb bejegyzésünk 71 100 olvasót vonzott.)

LEGOLVASOTABB FACEBOOK-BEJEGYZÉS OLVASÓI SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

Nemzetközi kapcsolatok

Ebben az évben új kihívást jelentett a **European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files** éves konferenciájának megrendezése, amelyre 2022. június 28-a és 30-a között került sor Budapesten. A rendezvény révén, amelyre két év kihagyásával került sor, sikerült újból felélnítenie az intézményközi kapcsolatokat.

A Titkosrendőrségi Iratok Kezeléséért Felelős Állami Hatóságok Európai Hálózatát (European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files) 2008-ban alapították a volt szocialista országokban működő, az egykori kommunista titkosszolgálatok iratanyagát őrző levéltárak. A Network a szakmai véleménycsere, a tapasztalatok átadásának és közös projektek lebonyolításának régóta fennálló, jól működő fóruma.

A rendezvény házigazdája ezúttal a szervezet soros elnöki bejegyzését az elmúlt időszakban betöltő ÁBTL volt. Az esemény résztvevői az ÁBTL mellett az albán, a bolgár, a német, a lengyel, az észt, a szlovák és a román partnerintézmények voltak. A konferenciához online csatlakozott a szlovén, a lett, a litván és az ukrán partnerintézmény is. A munkaértekezlet résztvevői Ukrajna melletti szolidaritási nyilatkozatot fogadtak el, amelyben a tagok kifejezték aggodalmukat a történelmi emlékezet és az információs kárpótlás becses forrásanyagának elpusztulása miatt, s egyben szolidaritásunkról biztosítják az ukrán kollégákat, akik a háború napjai közepe óta sem feledkeztek meg hivatásukról. A találkozó második napján a résztvevők nyilvános konferencia keretében előadásokat tartottak. A rendezvény kiadásainak egy részét a Nemzeti Kulturális Alap támogatása biztosította. A Levéltár munkatársa részt vett a **Database Preservation Discussion RDBMS Munkacsoportban**. 2021 decemberében Isabel Taylor, a Digitales Archiv im Landesarchiv Schleswig-Holstein és Brett Abrams a US National Archives and Records Administration munkatársa kezdeményezésére létrejött egy virtuális munkacsoport a relációs adatbázisok hosszú távú archiválásának témakörében. Első körben az Észt Nemzeti Levéltár két és az ÁBTL egy munkatársa kapott felkérést a részvételre. A munkacsoport 2022-ben havi rendszerességgel tartott megbeszéléseket, és közben kibővült a dán, cseh, szlovén nemzeti levéltárak kollégáival. A Levéltár rendszeresen képviseltette magát a **DLM Forum** szervezet online megbeszélésein, 2022. május 3-4-én pedig kollégánk személyesen vett részt a DLM Forum találkozóján. Szintén részt vett és prezentációt is tartott kollégánk a DLM Forum 2022. szeptember 7-9-én, Prágában tartott találkozóján.

Munkatársunk részt vett és prezentációt tartott a digitális archiválással foglalkozó német Nestor egyesület 2022. június 28-án, **Das nestor-Siegel: Bilanz, internationale Anwendung und Ausblick / The nestor seal: assessment, international application and outlook** címmel Frankfurt am Main-ban megrendezett workshopján.

Az év során folytatódott a romániai **CNSAS** levéltárban a magyar vonatkozású román állambiztonsági iratanyag digitalizálása és hazahozatala, és idén ugyanezt az iratfeltárást megkezdjük a **Cseh Állambiztonsági Iratok Levéltárban (ABS)** is.

A Levéltár 2022. évi eredeti kiadási előirányzatainak főösszege 1 724 400 000 Ft volt, amelynek a forrását 1 719 400.000 Ft költségvetési támogatás, illetve 5 000 000 Ft saját bevétel biztosította. A feladatok ellátására a 2022. évben 107 álláshelyen volt lehetőség munkatársak foglalkoztatására.

AZ ELŐIRÁNYZATOK ÉS A TELJESÍTÉSEK ALAKULÁSA

SZEMÉLYI JUTTATÁSOK

A személyi juttatások eredeti előirányzata	921 700 000,- Ft,
a módosított előirányzat	1 051 245 257,- Ft volt,
a teljesítés	1 051 245 257,- Ft lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

Növekedés

- A költségvetési szerveknél foglalkoztatottak 2022. évi kompenzációjáról szóló 713/2021. (XII. 20.) Korm.rendelet alapján 10 300,- Ft-tal;
- a kulturális ágazatot érintő bérfejlesztésről szóló 682/2021.(XII.6.) Korm. rendelet szerinti béremelés támogatása címén 133 479 224,- Ft-tal;
- Elnyert pályázatokból:
 - a 208201/00011/2022. azonosító számú NKA pályázatból (A Betekintő című online folyóirat 2022. évi megjelentetésére) 666 000,- Ft, illetve
 - a 208108/106/2022. azonosító számú NKA pályázatból (Network konferencia) 1 147 727,- Ft-tal

Csökkenés

- Saját hatáskörben a dologi kiadásokra 554 411,- Ft, a felhalmozási kiadásokra 5 203 583,- Ft került átcsoportosításra.

A személyi juttatások előirányzat felhasználásának főbb irányai 2022. évben a következők voltak:

A személyi juttatás kiadások legjelentősebb részét a Levéltár feladatait ellátó 107 fő munkatárs illetménye és egyéb juttatásai – jubileumi jutalom, utazási és közlekedési költségtérítések, teljesítmény elismerés, szociális támogatások stb. – jelentették.

A személyi juttatások előirányzat fedezetet nyújtott továbbá a Levéltár 7 éves intézményfejlesztési stratégiájának megvalósítása érdekében történt kifizetésekre, kiemelten a Belső és Online Levéltári Információs Rendszer fejlesztése, a levéltári „Topotéma” tartalomfejlesztése, és a digitalizálás felgyorsítása céljából kötött szerződésekre.

A személyi juttatások előirányzat nyújtott továbbá fedezetet a Levéltár 2022. évben is sikeresen folytatódó rendezvényeinek – recski kiállítás, Történelmi Kávéház, Dokufilmklub – és a megjelenő új kiadványai, könyvei, illetve a Betekintő című folyóirat személyi jellegű kiadásainak kifizetéséhez.

A Levéltár adott helyet a 7 ország részvételével megvalósított European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files (Network) konferenciának 2022. június 29 és 30. között, amelyet sikeresen lebonyolított. A rendezvény kiadásainak egy részét NKA támogatás biztosította.

*A személyi juttatás kiemelt előirányzaton **maradvány nem keletkezett.***

Gazdálkodás

A MUNKAADÓKAT TERHELŐ JÁRULÉKOK ÉS SZOCIÁLIS HOZZÁJÁRULÁSI ADÓ

A munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó eredeti előirányzata 155 400 000,- Ft, a módosított előirányzat 149 097 455,- Ft volt, a teljesítés 149 097 455,- Ft lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

Növekedés:

→ A kulturális ágazatot érintő bérfejlesztésről szóló 682/2021.(XII.6.) Korm. rendelet szerinti béremelés támogatása címén 17 352 299,- Ft-tal

Csökkenés:

→ Magyarország 2022. évi központi költségvetésének a vészhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 814/2021.(XII.28.) Korm.rendelet 4.§ (4) bekezdése alapján a „szociális hozzájárulási adó 2022. évi csökkentéséből származó megtakarítás” elvonásával 19 279 570,- Ft-tal, illetve

→ saját hatáskörben a dologi kiadásokra 4 271 214,- Ft, beruházási kiadásokra 104 060,- Ft került átcsoportosításra.

A munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó felhasználásának főbb irányai 2022. évben a következők voltak:

A Levéltár terhelő szociális hozzájárulási adó, rehabilitációs hozzájárulás, munkáltatót terhelő személyi jövedelemadó és táppénz hozzájárulás befizetése megtörtént, a fizetési kötelezettséget jelentő kiadásokhoz kapcsolódóan.

A munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó kiemelt előirányzat **maradvány nem keletkezett.**

DOLOGI KIADÁSOK

A dologi kiadások eredeti előirányzata 287 000 000,- Ft, módosított előirányzata 430 553 992,- Ft volt, a teljesítés 430 502 037,- Ft volt.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

Növekedés:

→ A dolgozóknak nyújtott lakáskölcsön törlesztésekből 72 810,- Ft-tal

→ Elnyert pályázatokról:

A 208201/00011 azonosító számú NKA pályázatból (A Betekintő című online folyóirat 2022. évi megjelentetésére) 134 000,-Ft-tal;

A 208133/00014 azonosító számú NKA pályázatból (Állományvédelmi tevékenységekhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése) 1 000 000,- Ft-tal;

A 208108/00106 azonosító számú NKA pályázatból (A Network konferencia megrendezése) 252 273,- Ft-tal;

A 208108/00008 azonosító számú – 2021. évben elnyert – NKA pályázatból („Egy tipikus Kádári év” c. szakmai konferencia) 528 000,- Ft-tal;

→ Saját hatáskörben a személyi juttatások kiemelt előirányzatról 554 411,- Ft, a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adóról 4 271 214,- Ft, a beruházási kiadásokról 134 360 284,- Ft, a felújítási kiadásokról 2 381 000,- Ft került átcsoportosításra.

A dologi kiadások előirányzat felhasználásának főbb irányai 2022. évben a következők voltak:

A dologi kiadások előirányzata fedezetet nyújtott:

→ a Levéltár épületének üzemeltetéséhez szükséges kiadásokra;

→ a Levéltár napi működéshez szükséges beszerzésekre;

→ a szakmai tevékenység ellátását segítő szolgáltatásokra;

→ a munkatársak foglalkozás-egészségügyi ellátásának kiadásaira

A COVID járvány kockázatának csökkentése érdekében 2022. év első hónapjában még fenntartottuk a napközbeni fertőtlenítő takarítást.

A Levéltár 7 éves stratégiai fejlesztése eredményeként 2022. évben a Levéltár által nyújtott szolgáltatások és a belső ügyintézés több folyamata is informatikai alapokra került. A fejlesztések következtében új szoftverkörnyezet és hardver elemek kerültek kialakításra, beszerzésre. A fejlesztésekkel párhuzamosan évről évre emelkednek a szoftverek (különbféle irodai és speciális szoftverek, pl. Microsoft, Oracle, ABBY FineReader, Iktató és FORRÁS SQL program) és a hardver eszközök (személyi számítógépek, szerverek, tároló és archiváló rendszerek) működtetésének és fenntartásának dologi kiadásai.

2022. évben az informatikai szolgáltatások igénybevétele kiadások összesen bruttó 163 700 000 Ft-ot tettek ki, ennek keretében szoftverek éves licenstdíjai, jogszabálykövetés és szupport szolgáltatások, az informatikai biztonsággal kapcsolatos szolgáltatások, a szélessávú internetszolgáltatás biztosítása ellenértékének a kifizetésére került sor, illetve itt került elszámolásra az alapfeladat ellátásához szükséges EISZ Nemzeti Program előfizetéses szolgáltatása is. A Levéltár 7 éves stratégiai fejlesztéséhez kapcsolódó kiadások bruttó 87 000 000 Ft-ot jelentettek, ennek főbb irányai a megvalósuló informatikai beruházásokhoz kapcsolódó informatikai szakértői/tanácsadói szolgáltatások – az ABTLINFO és a LIRonline projekt minőségbiztosítása, rendszerintegrációs tanácsadás, VMWARE és Windows active drive környezet átvizsgálás, hivatali kapu interface modul rendszerhez illesztés – voltak.

Jelentős mértékben – közel duplájára – emelkedtek a közüzemi díjak kiadásai, amelyek 2022. évben bruttó 66 000 000 Ft-ot tettek ki.

A Levéltár a megnövekedett dologi kiadások finanszírozását más kiemelt előirányzatokról – legfőképpen az intézményi beruházásokról – történő előirányzat átcsoportosítás segítségével oldotta meg.

A dologi kiadások kiemelt előirányzat **51 955,- Ft maradvány keletkezett.**

EGYÉB MŰKÖDÉSI CÉLÚ KIADÁSOK

Az egyéb működési célú kiadások eredeti előirányzata 0,- Ft, módosított előirányzata 19 279 570,- Ft volt, a teljesítés 19 279 570,- Ft lett. Az előirányzat a Magyarország 2022. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 814/2021. (XII.28.) Korm. rendelet 4. § (4) bekezdése alapján a szociális hozzájárulási adó 2022. évi csökkentéséből származó megtakarítás összegét tartalmazza.

A Levéltár a 19 279 570,- Ft összegű befizetést határidőre teljesítette.

INTÉZMÉNYI BERUHÁZÁSI KIADÁSOK

A beruházások eredeti előirányzata 346 000 000,- Ft, módosított előirányzata 284 017 201,- Ft volt, a teljesítés 211 160 497,- Ft lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

Növekedés:

→ A 2021. évi kötelezettségvállalással terhelt maradványból 72 847 276,- Ft-tal

→ A 2022. évben elért többletbevételből 265 997,- Ft-tal

→ Elnyert pályázatokról:

→ A 208105/00137 azonosító számú NKA pályázatból (Digitalizálást szolgáló eszközök beszerzése) 1 000 000,-Ft-tal

→ Saját hatáskörben a személyi juttatások kiemelt előirányzatról 5 203 583,- Ft, a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adóról 104 060,- Ft került átcsoportosításra.

Csökkenés:

→ Saját hatáskörben a dologi kiadásokra 134 360 284,- Ft, a felújítási kiadásokra 7 043 431,-Ft került átcsoportosításra.

A beruházások kiemelt előirányzat felhasználásának főbb irányai 2022. évben a következők voltak:

Az immateriális javak körében az interneten történő publikus és kutatói hozzáférés, valamint a digitális ügyintézésre történő átállás érdekében további modullal (WEB-es kommunikáció fejlesztése) bővítettük a Levéltárnál 2018. évben bevezetett iktató programot. A 7 éves stratégia keretében folytatódott a Levéltári információs rendszerek (THINFO/ABTLINFO/LIR Online) fejlesztése, a LIR publikus rendszer UX ÉS UI tervezése, valamint a „Topotéma: Állambiztonság, a magyar politikai rendőrség topográfiája” c. tudományos népszerűsítő informatikai alkalmazás fejlesztése. Immateriális javak beszerzésére a Levéltár bruttó 94 000 000 Ft-ot költött.

2022. évben folytatódott az elavult informatikai, és irodai eszközök tervszerű cseréje, amelynek keretében a Levéltár bruttó 70 100 000 Ft-ot fordított új számítógépek, monitorok, laptopok, szkennerek és nyomtatók, valamint központi hardver elemek – szerverek, tárolók és hálózati eszközök – beszerzésére.

A Levéltár 2022. évben folytatta az irodaépület berendezéseinek, bútorainak tervszerű cseréjét, korszerűsítését, amely összesen bruttó 46 600 000 Ft kiadást jelentett. Sikeresen befejeződött az új tűzriasztó rendszer – előző évben megkezdett – kiépítése, illetve 2022. évben megkezdtek a teakonyhák és vizesblokkok korszerűsítését.

Az intézményi beruházási kiadásokon **72 856 704,- Ft maradvány keletkezett.**

FELÚJÍTÁSI KIADÁSOK

A felújítási kiadások eredeti előirányzata 14 300 000,- Ft, a módosított előirányzat 18 962 431,- Ft volt, a teljesítés 18 962 431,- Ft lett.

Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

→ Saját hatáskörben a beruházási kiadásokról 7 043 431,- Ft, a dologi kiadásokra 2 381 000,- Ft került átcsoportosításra.

A felújítási kiadások kiemelt előirányzaton **maradvány nem keletkezett.**

FELHALMOZÁSI CÉLÚ TÁMOGATÁSOK ÁLLAMHÁZTARTÁSON BELÜLRŐL

A felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről eredeti előirányzata 0,- Ft, módosított előirányzata 1 000 000,- Ft volt, a teljesítés 1 000 000,- Ft lett. A Levéltár sikeres pályázatokat nyújtott be a Nemzeti Kulturális Alaphoz (NKA), a kedvező elbírálás alapján az NKA az alábbi támogatásokat ítélte meg intézményünk részére:

→ Digitalizálást szolgáló eszközök beszerzésére 1 000 000,- Ft-ot;

A támogatás felhasználásáról a Levéltár benyújtotta szakmai és pénzügyi beszámolóját az NKA részére.

MŰKÖDÉSI CÉLÚ TÁMOGATÁSOK ÁLLAMHÁZTARTÁSON BELÜLRŐL

A működési célú támogatások államháztartáson belülről eredeti előirányzata 0,- Ft, módosított előirányzata 3 200 000,- Ft volt, a teljesítés 3 200 000,- Ft lett. A Levéltár sikeres pályázatokat nyújtott be a Nemzeti Kulturális Alaphoz (NKA), a kedvező elbírálás alapján az NKA az alábbi támogatásokat ítélte meg intézményünk részére:

→ A Betekintő című online folyóirat 2022. évi megjelentetésére 800 000,- Ft-ot;

→ Állományvédelmi tevékenységekhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzésére 1 000 000,-Ft-ot;

→ A Network konferencia megrendezésére 1 400 000,- Ft-ot

A támogatás felhasználásáról a Levéltár benyújtotta szakmai és pénzügyi beszámolóját az NKA részére.

MŰKÖDÉSI BEVÉTELEK

A működési bevételek eredeti előirányzata 5 000 000,- Ft, a módosított előirányzat 5 265 997,- Ft volt, a teljesítés 5 265 997,- Ft lett.

A Levéltár 2022. évben **265 997,- Ft többletbevételt ért el az alaptevékenységébe tartozó feladatok elvégzésével.**

FELHALMOZÁSI CÉLÚ ÁTVETT PÉNZESZKÖZ

A felhalmozási célú átvett pénzeszköz eredeti előirányzata 0,- Ft, módosított előirányzata 72 810,- Ft, a teljesítés 72 810,- Ft lett.

A bevétel a munkatársak részére korábbi években folyósított lakáskölcsön támogatások törlesztő részleteiből 2022. évben befolyt összegből származott. A kiemelt előirányzaton keletkezett többletbevétel összegével a dologi kiadások előirányzata került megemelésre.

FINANSZÍROZÁSI BEVÉTELEK

A finanszírozási bevételek eredeti előirányzata 1 719 400 000,- Ft volt, ennek módosított előirányzata 1 987 654 061,- Ft-ra változott, a teljesítés 1 987 654 061,- Ft lett. Az előirányzat év közben az alábbiak szerint változott:

→ a 2021. évi előirányzat maradvány igénybevétele címén 73 375 276,- Ft-tal;

→ a költségvetési szerveknél foglalkoztatottak 2022. évi kompenzációjáról szóló 713/2021. (XII. 20.) Korm.rendelet alapján 10 300,- Ft-tal;

→ a kulturális ágazatot érintő bérfejlesztésről szóló 682/2021. (XII.6.) Korm.rendelet alapján 150 831 523,- Ft-tal;

→ az államháztartáson belüli megelőzések (december havi bér) miatt 44 036 962,- Ft-tal emelkedett.

A LEVÉLTÁR 2022. ÉVI ELŐIRÁNYZAT-MARADVÁNYÁNAK FŐBB JOGCÍMEI

A 2022. évi gazdálkodásból származó előirányzat-maradvány összesen 72 908 659,- Ft volt, az alábbi megoszlásban:

Kötelezettségvállalással nem terhelt előirányzat-maradványok

Dologi kiadások 51 955,- Ft

Beruházási kiadások 72 856 704,- Ft

ÖSSZEGEZVE

→ A Levéltár rendelkezésére álló pénzügyi források – a költségvetési támogatás és a saját bevétel együttesen – biztosították a Levéltár alapfeladatai ellátásához szükséges pénzügyi fedezetet.

→ A működési és felhalmozási kiadások finanszírozása, a kötelezettségek és a szállítói számlák kifizetése folyamatosan biztosított volt.

→ A Levéltár 2022. évben – kis mértékű – többletbevételt ért el az alaptevékenysége körében nyújtott szolgáltatásokból, illetve az NKA-hoz benyújtott sikeres pályázatai révén a feladatai ellátáshoz pályázati támogatáshoz is jutott.

→ A Levéltár gazdálkodását a hatályos jogszabályokban és a belső szabályzataiban előírtak szerint végezte a hatékonyság, az átláthatóság és az ellenőrizhetőség jegyében.

Publikációk, 2022

13.

BANDI ISTVÁN

Tanulmányok folyóiratban

Fejezetek a Securitate Felderítő Szolgálatának tevékenységéből. A nyugati határszakaszon elkövetett jogellenes határátlépések (1968–1989). *Betekintő*, 2022/2. 87–103.

Egy vakond a Katonapolitikai Osztályon. *Arc és Álarc*, 2022. Különszám: Kommunista állambiztonság, 145–184.

„Minden szabadság szabadságot öl!” Az erdélyi magyarság sorsa a háború végétől az ötvenes évek elejéig. *Rendszerváltó Szemle*, 2022/3–4. 15–25.

Tanulmány kötetben

Részletek az állambiztonsági szervek 1967. júliusi titkos találkozásáról In *Ecclesiae et Historiae Servus Infatigabilis. Tanulmányok Somorjai Ádám 70. születésnapjára*. Szerkesztette: Zombori István. Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség – Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 2022. 275–282.

Idegen nyelvű munkák

File din istoria frontierei maghiaro-română de după cel de-al Doilea Război Mondial in *Latinitate, Romanitate, Românităte*. Ed. Liliana Rotaru. Chisinau, USM, 2022. 420–432.

Venirea la putere a comuniștilor în Ungaria reflectată în sursele istorice ale arhivei CNSAS. *Studia Universitatis Moldaviae-Științe Umanistice*, 2022/10. 31–40.

History of the Moldovan Secret Services from 1944 until the Formation of National Special Services. *National Security Review*, 2022/2. 148–161.

BARÁTH MAGDOLNA

Szerkesztett kötet

Visszhang. Az 1956-os magyar forradalom és az ukrán társadalom a KGB dokumentumainak tükrében. Összeállították: Andrij Kohut, Cseh Gergő Bendegúz, Baráth Magdolna, Irina Lyabakh, Olekszandr Pahiry. Társszerkesztők: Irina Lyabakh, Anna Morgun. Budapest – Pécs – Kijev, Ukrajna Biztonsági Szolgálatok Állami Ágazati Levéltára – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 902.

Tanulmányok önálló kötetben

A II. Ukrán Front háttérpolitikáját biztosító NKVD-csapatok magyarországi tevékenysége. In *Út(elágazások). Magyarország 1944–1945*. Szerkesztette: Virányi Péter. Budapest, MTA II. Világháború Története Albizottság, 2022. 381–394. (E-könyv)

A Szovjetunió és a magyar béke. In *Második Trianon: Tanulmányok a párizsi magyar békeszerződés aláírásának 75. évfordulójára*. Szerkesztette: Fülöp Mihály. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022. 51–63.

A szovjetizáció kérdéséhez. In *A szovjet típusú rendszer időszakának vitatott kérdései*. Szerkesztette: Rainer M. János. Pécs, Kronosz Kiadó, 2022. 243–248.

A Kádár-kormány menekültpolitikája. In *Egy világ-raszóló történet. Az 1956-os magyar menekültválság kézikönyve*. Szerkesztette: Kecskés D. Gusztáv, Scheibner Tamás. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2022. 135–144.

Idegen nyelvű munkák

Hungarian Intelligence Officers Under Diplomatic Cover. *Journal for Intelligence, Propaganda and Security Studies*, 2022/1. 47–64.

János Kádár's Government and the Refugees of the Hungarian Revolution of 1956. *The Exile History Review*, 2022/1. <https://czasopisma.kul.pl/index.php/ehr/article/view/14613/12978>

Ismeretterjesztő írások

Homályba vesző részletek. A Szovjetunió és a magyar béke. *Rubicon*, 2022/1. 64–70.

Mihail Gorbacsov. Aki lezárt egy korszakot. *Rubicon*, 2022/9. 5–11.

CSEH GERGŐ BENEDEGÚZ**Szerkesztett kötet**

Visszhang. Az 1956-os magyar forradalom és az ukrán társadalom a KGB dokumentumainak tükrében. Összeállították: Andrij Kohut, Cseh Gergő Bendegúz, Baráth Magdolna, Irina Lyabakh, Olekszandr Pahirya. Szerkesztette: Baráth Magdolna, Irina Lyabakh, Anna Morgun. Budapest – Pécs – Kijev, Ukrajna Biztonsági Szolgálata Állami Ágazati Levéltára – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 902.

Beszámoló

Beszámoló a Levéltári Szakfelügyelet 2021. évi tevékenységéről és ellenőrzési tapasztalatairól. *Levéltári Szemle*, 2022/1. 5-14.

Tanulmány folyóiratban

Levéltár Covid idején. Járványkezelés, szolgáltatások, ÁBTL. *Levéltári Szemle*, 2022/2. 20-25. Borsos Iván, a párt és az állambiztonság. *Turul*, 2022/2. 74-77.

Idegen nyelvű munka

The survival Network. Report on the Budapest Meeting of the Secret Service Archives. *Betekintő*, 2022/4. 9-12.

Ismeretterjesztő írásk

A fegyverszüneti mechanizmus a legyőzött országokban. *Rubicon*, 2022/1. 10-21.

CSERÉNYI-ZSITNYÁNYI ILDIKÓ**Tanulmány kötetben**

Radányi Dezső két élete. Az ávós és a filmes. *Arc és Árc*, 2022. Különszám: Kommunista állambiztonság, 9-31.

Ismeretterjesztő írásk

Akitől még az ávósok is féltek. Komlós János államvédelmi múltja. *Múlt-kor*, 2022/1. 132-133. Besúgó az „Elmegyógyban”. *Múlt-kor*, 2022/3. 110-111. Erőszaktechnikák a kommunista diktatúrában. *Interpress Magazin*, 2022/3. 20-24. Politikai pszichiátria a Kádár-rendszerben. *Interpress Magazin*. 2022/7. 78-83.

HAÁSZ RÉKA**Tanulmány folyóiratban**

A pécsi Irodalmi Színpad és Bécsy Tamás Zsebszínháza. (Társszerző: Tóth Eszter) *Betekintő*, 2022/3. 165-190.

JOBST ÁGNES**Önálló kötet**

A Stasi működése Magyarországon. A keletnémet és a magyar állambiztonság kapcsolatai 1955-1989. 2. kiadás Budapest, Jaffa Kiadó, 2022. 344. (E-könyv)

Tanulmány kötetben

Élet a vasfüggöny árnyékában. In *Ellenszélben: Településpolitikai és a falvak a kommunista diktatúra évtizedeiben.* Szerkesztette: Horváth Gergely Krisztián. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022. 175-194.

Tanulmány folyóiratban

Megjegyzések egy hontalanokból felállítandó hadsereg megszervezésével kapcsolatban. Az Európai Közös Véderő (European Defence Community) elképzelése. *Hadtörténelmi Közlemények*, 2022/1. 201-206.

JOÓ ADRIENN**Tanulmányok folyóiratban**

Apponyi Albert kultúrpolitikája: nemzetiségi kérdés és a népoktatási törvény, 1. *Magyar Szemle*, 2022/9-10. 63-71.

Apponyi Albert kultúrpolitikája: nemzetiségi kérdés és a népoktatási törvény, 2. *Magyar Szemle*, 2022/11-12. 61-75.

Recenziók

Az öldöklés mestere. *Betekintő*, 2022/2. 149-153.

Láthatatlanok: Film a mecseki hősökéről. *Betekintő*, 2022/1. 175-177.

KOLLÁR JÁNOS**Tanulmány folyóiratban**

Zilahi menekültek Debrecenben 1919 tavaszán. In *Debreceni Szemle*, 2022/3. 263-275.

A trianoni menekültek elhelyezésének kérdése és a kislakásépítések Debrecenben. *Századok*, 2023. 1. sz. 59-80.

Recenzió

Párhuzamos valóságok? Mitrovits Miklós: Tiltott kapcsolat. A magyar-lengyel ellenzéki együttműködés 1976-1989. *Sic Itur ad Astra*, 2022. 78. 167-172.

„Ti jobban éltek, de mi szabadabbak vagyunk”: Zajti Ferenc (szerk.): Autóstoppal Lengyelországban. Viszsaemlékezések. Nap Kiadó, 2021. Hittel, 2023. 1. sz. 126-128.

KRAHULCSÁN ZSOLT**Önálló kötet**

Biszku. A megtorlás belügyminiszterének életútja, Budapest, Jaffa Kiadó, 2022. 304.

Tanulmány folyóiratban

Bizalmi kérdés. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága. *ArchivNet*, 2022/5-6.

<https://archivnet.hu/bizalmi-kerdes-a-minisztertanacs-szemelyugyi-titkarsaga>

Ismeretterjesztő írásk

Látnak és hallanak. A titkos technikák (Társszerző: Müller Rolf) In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek.* [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 8-9, 38-49.

Tévéelnök belügyes gyakorlattal: Tömpe István. *Múlt-kor*, 2022/1. 62-69.

Biszku Béla, a megtorlás szimbóluma. *Múlt-kor*, 2022/1. 92-99.

KRAJCSÍR LUKÁCS**Tanulmány kötetben**

Egy régi-új konfliktus újratöltve – a kiújult algériai-marokkói viszályhoz vezető út. In *Válogatott tanulmányok az észak-afrikai és közel-keleti régió országaiából az „arab tavasz” és a COVID-19 pandémia közötti időszakban.* Szerkesztette: Dudlák Tamás, Tóth Zoltán Balázs. Budapest – Pécs, Külügyi Műhely Alapítvány, 2022. 45-67.

Tanulmányok folyóiratban

„Kalapács” otthonkában – avagy a Londont Prágára cserélő brit „aktivista” története. *Betekintő*, 2022/2. 65-85.

Magyar humanitárius segélynyújtás az első iraki-kurd háborúban. *ArchivNet*, 2022/3. <https://www.archivnet.hu/magyar-humanitarius-segelynyujtas-az-első-iraki-kurd-haboruban>

Ismeretterjesztő írásk

Akik „méltónak bizonyultak” a patkány megnevezésre – Az Észak-Afrikában és Közel-Keleten harcoló csehszlovák önkéntesek története. *Napi Történelmi Forrás*, <https://ntf.hu/index.php/2022/02/04/akik-meltonak-bizonyultak-a-patkany-megnevezesre-az-eszak-afrikaban-es-kozel-keleten-harcolo-csehszlovak-onkentesek-tortenete/>

Bizalmas Izrael: A csehszlovák fegyverek szava – I. rész. *Napi Történelmi Forrás*, <https://ntf.hu/index.php/2022/03/10/bizalmas-izrael-a-csehszlovak-fegyverek-szava-i-resz/>

Cseh négyszajjúkkal a forradalom védelméért: A csehszlovák fegyverek szava – II. rész. *Napi Történelmi Forrás* <https://ntf.hu/index.php/2022/04/19/cseh-negyszajjukkal-a-forradalom-vedelmeert-a-csehszlovak-fegyverek-szava-ii-resz/>

Idegen nyelvű munka

China and Russia in Post-War Syria: Cooperation or Competition? In *China's Economic and Political Presence in the Middle East and South Asia*. Ed. Mehran Haghirián, Luciano Zaccara. New York, Routledge, 2022. 145-168.

MÜLLER ROLF**Ismeretterjesztő írások**

Látnak és hallanak (A titkos technikák). (Társszerző: Krahulcsán Zsolt) In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 38–49.

Zár alatt. Büntetés kiszabva (Államvédelmi börtönök, táborok). In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 51–57.

Államvédelem – állambiztonság (A szervezet). In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 70–81.

Már a harmincas években kapcsolatba kerülhetett Péter Gábor a szovjet titkosszolgálattal. *Múlt-kor*, 2022. november 15.

<https://mult-kor.hu/mar-a-harmincas-evekben-kapcsolatba-kerult-peter-gabor-a-szovjet-titkosszolgálattal-20221115?pldx=2-titkosszolgálattal-20221115?pldx=2>

Zeusz, a Nagy Testvér. Állambiztonsági térfigyelés a nyolcvanas években. *Múlt-kor*, 2022/4. 104–105.

PAPP ISTVÁN**Szerkesztett kötet**

1971 Egy tipikus kádári év? Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 282. (Közelmúltunk hagyatéka)

Tanulmányok kötetben

„Nem tudják egyesek megérteni, hogy a Párt nem az állam”. Ügynöki jelentés Veres Péter kései politikai nézeteiről. In *A történelem bennünk él. Tanítványi tisztelettel Romsics Ignácnak*. Szerkesztette: Bödök Gergely, Gali Máté, Budapest, Kocsis, 2022. 357–376.

A forradalom szemérmes vége? A kormány hivatalos nevének megváltozása. In *1971 Egy tipikus kádári év*. Szerkesztette: Papp István. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 234–253. (Közelmúltunk hagyatéka)

Kísérlet az idő megragadására In *1971 Egy tipikus kádári év*. Szerkesztette: Papp István. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, Budapest – Pécs, 2022. 7–13. (Közelmúltunk hagyatéka)

Mi a népi gondolat? Szabó Dezső nyomában. In *A népi gondolat a 20. században*. Szerkesztette: Novák Attila, Pap Milán. Budapest, Századvég Kiadó, 2022. 13–31.

A megíratlan történet: a magyar parasztság eltűnése. In *A szovjet típusú rendszer időszakának vitatott kérdései*. Szerkesztette: Rainer M. János. Pécs, Kronosz Kiadó, 2022. 88–94.

Tanulmányok folyóiratban

Népi kommunisták Erdélyben Főcze János: A MADOSZ. *Forrás*, 2022/6. 121–128.

A revízió népi látószöge. *Napi Történelmi Forrás*, 2022. január 25. Trianon és a revízió. <https://ntf.hu/index.php/2022/01/22/a-revizio-nepi-latoszoge/>

Ismeretterjesztő írások

Bohém tanár vagy antiklerikális provokátor? Szabó Dezső Sümegen. *BBC History*, 2022/3. 80–81.

Népiek és urbánusok: egy tábor két szárnya. *BBC History*, 2022/3. 6–13.

Recenzió

A gazdaelit sorsa képekben. Tóth Judit: Kulákbánat. Kulákellenes propaganda a Ludas Matyiban. *Betekintő*, 2022/2. 139–146.

PÓCS NÁNDOR**Önálló kötet**

Varjúserreg. Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 232.

Recenzió

Ellentétek balladája. Bartha Ákos: Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten 1944–1945. Budapest, Jaffa Kiadó, 2021. *Múltunk*, 2022/3. 236–245.

SEMSEI FERENC**Recenzió**

Visegrádi Atlasz – az összetartozás tér-képe (részlet). In *Kurier 2021/2022. Futár* – Informator Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiejim. *Wacław Felczaka/A Wacław Felczak Lengyel-Magyar Együttműködési Intézet évkönyve/The*

Yearbook of the Wacław Felczak Polish–Hungarian Cooperation Institute. Szerkesztette: Gáspár Keresztes, Jacek Przybylski, Maciej Szymanowski. Warszawa, Wacław Felczak Lengyel–Magyar Együttműködési Intézet, 2022. 761.

SOÓS MIHÁLY**Tanulmány folyóiratban**

Kisváros egy ügynök szemével. „Helybéli Karolina” jelentései az 1956-os forradalom utáni Ceglédről. *Arc és Álarc*, 2022. Különszám: Kommunista állam-biztonság, 33–60.

SZEKÉR NÓRA**Tanulmányok kötetben**

Állambiztonsági manőverek egy Nobel-díjas tudós körül. Gábor Dénes állambiztonsági megfigyelése. In *1971 – Egy tipikus kádári év?* Szerkesztette: Papp István. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 103–143. (Közelmúltunk hagyatéka)

Aki nincs ellenünk az velünk van? In *Hamis gulyás – Új megközelítések a szocialista Magyarország gazdaság- és társadalomtörténetéhez*. Szerkesztette: Borvendég Zsuzsanna. Budapest. Magyarság-kutató Intézet, 2022. 13–37.

Könyvrész

Előszó. In Frank Baron: *Auschwitz-jegyzőkönyv és Budapest, 1944*. Budapest, Raul Wallenberg Egyesület, 2022. 7–9.

Tanulmány folyóiratban

A Soli Deo Glória és a Magyar Testvéri Közösség kapcsolata. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Reformata Transylvanica*, 2022/1. 315–334.

Ismeretterjesztő írások

Szabad Magyarországot! Társadalmi ellenállás és állambiztonság. In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. 12–27.

Elhallgatott titkos társaság – Pető Tibor interjú. *Magyar Hang*, 2022. január 7. 11.

Horthy embere mentette meg Dobrev Klára nagyanyját – Ablonczy Bálint interjú. *Válasz online*, 2022. január 21.

<https://www.valaszonline.hu/2022/01/21/szeker-nora-zsindely-ferenc-tortenelem-abtl-interju/>

Kommunizmus áldozatainak emléknapja – Beszélgetés Kiss Rékával és Sal Endrével. *Mandiner*, 2022. február 25.

https://mandiner.hu/cikk/20220225_serul_a_nemzeti_identitas_ha_nem_beszeljuk_ki_a_kommunista_bunoket

Magyar Testvéri Közösség – a nemzeti hálózat. *Országút*, 2022. október 6. 72. sz.

<https://orszagut.com/tudomany/article-3391>

A szovjetek rabolták el, a magyarok alázták meg és törték össze – Beszélgetés Horváth Zsolttal és Bihari Dániellel. *24.hu*, 2022. február 25.

<https://24.hu/tudomany/2022/02/25/kommunizmus-aldozat-emleknep-kovacs-bela-tortenelem/>

Idegen nyelvű munkák

An internment campcommander's struggle. The Story of István Vasdényey, Part I. *Hungarian Review*, 2022/3.

<https://hungarianreview.com/article/an-internment-camp-commandersstruggle/>

An internment campcommander's struggle. The Story of István Vasdényey, Part II. *Hungarian Review*, 2022/4.

<https://hungarianreview.com/article/an-internment-camp-commanders-struggle/>

SZÉCSÉNYI ANDRÁS**Könyvrész**

Mi a különbség revízió és irredentizmus között? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 15–17.

Minden magyar szélsőjobboldali náci volt? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 39–41.

Mi volt a munkaszolgálat? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 55–57.

Hogyan változott meg a magyar belpolitika szerkezete a háború alatt? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 70–72.

Hogyan üzent a front? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 79–81.

Mit mondhatott el a sajtó? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 85–86.

Iskola a háborúban? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 99–100.

Beszélhetünk Kállay-féle hintapolitikáról? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 104–106.

Minden zsidót Auschwitzba deportáltak Magyarországról? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 121–123.

Ki a felelős a magyarországi holokausztért? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 127–129.

Hős vagy áruló volt Kasztner Rezső? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 137–139.

Működött gázkamra Magyarországon? In *Kérdések és válaszok. Magyarország a II. világháborúban*. Szerkesztette: Ignác Károly, Paksa Rudolf. Budapest, Napvilág Kiadó, 2022. 158–159.

Tanulmány folyóiratban

Zsidó nők flancoznak, flörtölnek amerikai katonákkal." Társas érintkezés, szerelem és szexualitás a háború utáni hontalan táborokban. *Szombat*, 2022/4. 16–20.

Ismeretterjesztő írás

„Gyerekek ne sírjatok, ebédre itthon leszek!” Az embermentő Jane Haining. *Múlt-kor*, 2022/4. 73–79.

Idegen nyelvű munkák

Beyond Camps and Forced Labor. Proceedings of the Sixth International Conference. Edited by Christine Schmidt, Dan Stone. (The Holocaust and its Contexts). London: Palgrave Macmillan, 2020. 324 p. *The Hungarian Historical Review*, (11) 2022/3. 957–960.

The Liberated Hungarian Jewish survivors of the National Socialist concentration camp Bergen-Belsen in Swedish Red Cross camps (1945–1946) In *Hinter verschlossenen Toren. Die Internierung von Geflüchteten*. Hrsg. Gabriele Anderl. Wien, Theodor Kramer Gesellschaft, 2022. 78–85.

Half-freedom. Post-war experiences of Liberated Hungarian Survivors of German concentration camp Bergen-Belsen (1945) *Studia Historica Brunensia*, 2022/2. 153–172.

Kawalkada interpretacji. Pociąg Kastnera w osobistych narracjach uciekinierów Holocaustu. (Co-author: Heléna Huhák) *Studies and Materials/Zagłada Żydów. Studia i Materiały*, (18) 2022. 322–341.

Beyond Camps and Forced Labor. Proceedings of the Sixth International Conference. Edited by Christine Schmidt-Dan Stone. (The Holocaust and its Contexts). London, Palgrave–Macmillan, 2020. *The Hungarian Historical Review*, 2022/3. 957–960.

SZ. KOVÁCS ÉVA

Állj! Államhatár! („A vasfüggöny”) In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2022. 62–69.

SZŐNYEI TAMÁS

Tanulmány kötetben

„Miért kell mindent elviselnem”... „micsoda egy ócska vidék” – A magyar rock 1971-ben: találkozások, tiltakozások, tárgyalások és távozások. In 1971. *Egy tipikus kádári év?* Szerkesztette: Papp István. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022, 39–60.

Tanulmány folyóiratban

„Meg akarják ölni a magyar nótát” – Deklassálódott dalszerzők az állambiztonság hallókörében. *Élet és Irodalom*, 2021. január 7.

Vándorszövegek. Korai punkerek és a CPg-t érintő torzítások az állambiztonsági iratokban és a punk szubkultúrában. *Betekintő*, 2022/1.

Ismeretterjesztő írások

Vörösök a balatoni éjszakában. Amikor Túri Lajos hazazavarta a ruszkikat. *Múlt-kor*, 2022 nyár.

TAKÁCS TIBOR

Önálló kötet

Láthatatlan város. Állambiztonsági fotók a Kádárkori Nyíregyházáról. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 164. (Közelmúltunk hagyatéka)

Tanulmány kötetben

Tipikus? Kádári? Év? In 1971. *Egy tipikus kádári év?* Szerkesztette: Papp István. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 257–265. (Közelmúltunk hagyatéka)

Ismeretterjesztő írások

Az információt adta és vette. (Az ügynökhálózat.) In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2022. 29–37.

Ha döglött lovon ülsz, szállj le róla! Érdes kis semmisség, avagy egy lemezlovas panasza. *168 Óra*, 34. évf. 9. sz. (2022. március 3.) 44–47.

Recenziók

Budapest bandája, avagy mire jók a rossziúk? Hatos Pál: *Rossziúk világforradalma. A Magyarországi Tanácsköztársaság története*. Budapest, Jaffa, Kiadó, 2021. *Betekintő*, 2022/2. 121–137.

A valódi besúgás teljesen más volt. [Besúgó. HBO Max, 2022.] *Válasz online*, 2022. május 19. <https://www.valaszonline.hu/2022/05/19/a-besugo-sorozat-tortenelmi-hitelesseg-elemzes/>

TÓTH ESZTER

Szerkesztett kiállítási katalógus

Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek. [Kiállítási katalógus.] Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2022. 101.

Tanulmány folyóiratban

A pécsi Irodalmi Színpad és Bécsy Tamás Zsebészínháza. (Társszerző: Haász Réka) *Betekintő*, 2022/3. 165–190.

Ismeretterjesztő írások

Térkép a kiállításhoz. In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2022. 5–11.

A kartonoktól a mágnesszalagokig. (Dossziéktól a mágnesszalagokig) In *Egy diktatúra hagyatéka. Állambiztonsági iratok és történetek*. [Kiállítási

katalógus.] Szerkesztette: Tóth Eszter. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2022. 82–99.

UNGER GABRIELLA

Tanulmány folyóiratban

„Lúdas Matyi és galambszárny”. *Betekintő*, 2022/2. 7–39.

VÖRÖS GÉZA

Tanulmányok kötetben

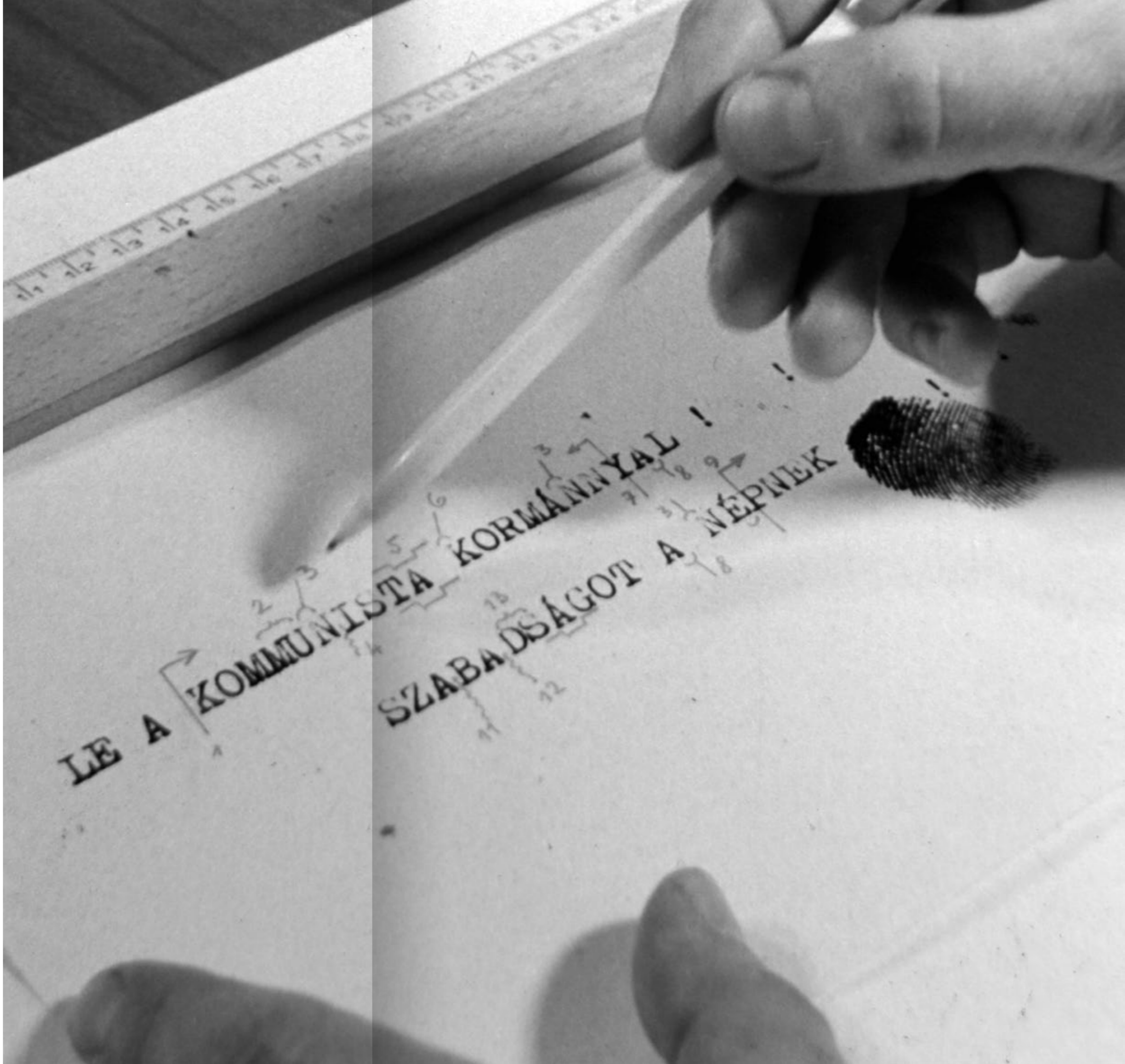
Regnumosok és sasfiókák. Az utolsó egyházi perek éve az állambiztonsági iratok tükrében. In 1971. *Egy tipikus kádári év*. Szerkesztette: Papp István. Budapest – Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022. 89–102. (Közelmúltunk hagyatéka)

Mindszenty József megfigyelése 1945–1975 között. Az állambiztonság fellépése a bíboros ellen. In *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről*. Szerkesztette: Bors-Bulbuk Zsuzsanna, Soós Viktor Attila. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 97–141.

Az egyházak állambiztonsági felügyelete 1945–1989 között. In *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről*. Szerkesztette: Bors-Bulbuk Zsuzsanna, Soós Viktor Attila. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 245–280.

A Regnumtól a KISZ-ig. Az ifjúsági szervezetek a diktatúrában. In *Ecclesiae et Historiae Servus Infatigabilis. Tanulmányok Somorjai Ádám 70. születésnapjára*. Szerkesztette: Zombori István. Budapest, Magyar Egyháztörténelmi Enciklopédia Munkaközösség, 2022. 267–274.

A tanár és a bíboros.: Mindszenty megfigyelése, 1945–1948. In *Fejérdy, András; Wirthné, Diera Bernadett (szerk.) Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022. 41–59.

Kiadó

Állambiztonsági Szolgálatok
Történelmi Levéltára / 2023
1410 Budapest, Pf. 119
www.abtl.hu

Felelős kiadó

Cseh Gergő Bendegúz főigazgató

Nyomdai kivitelezés

Stanctech Digital kft.

ISBN 978-615-6052-12-4

ABTL

**Állambiztonsági
Szolgálatok
Történeti
Levéltára**